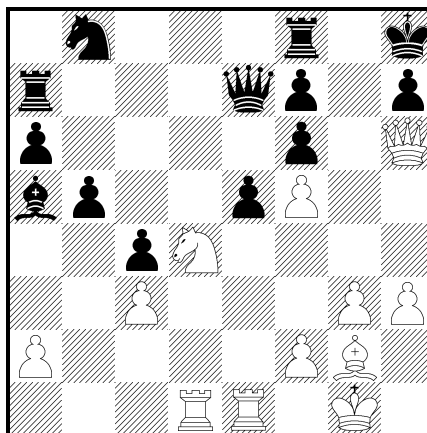


IM Richard Bolek
Mgr. Josef Obšiváč

PROPOČET VARIANT

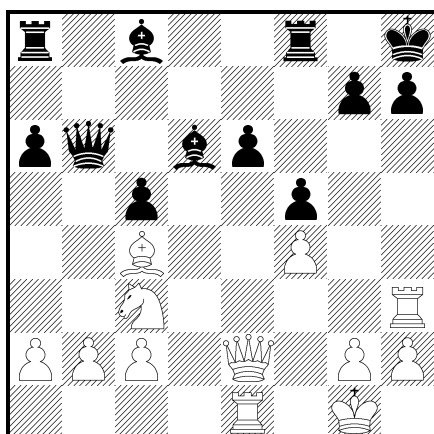
Dříve než začnete studovat náš článek o propočtu variant, vyřešte následujících 11 příkladů. Pokud nebudete mít alespoň 8 správně, je potřeba se vrátit k tréninku základních kombinačních motivů. Řešení je uvedeno na konci článku.

III



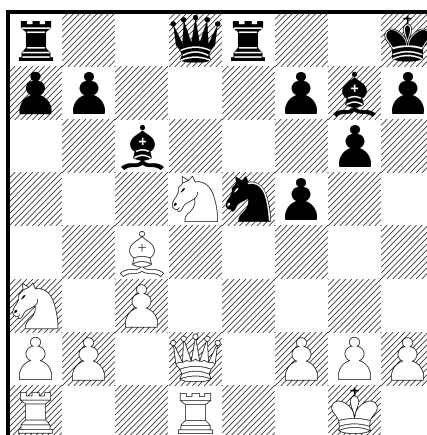
BNT

I



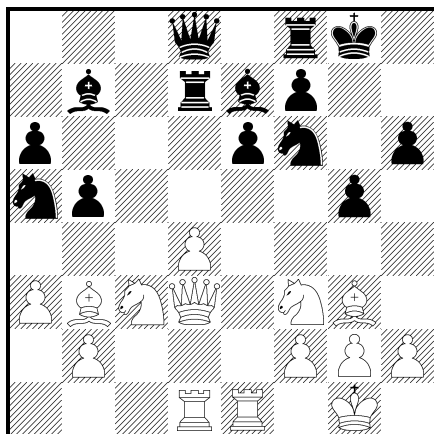
BNT

IV



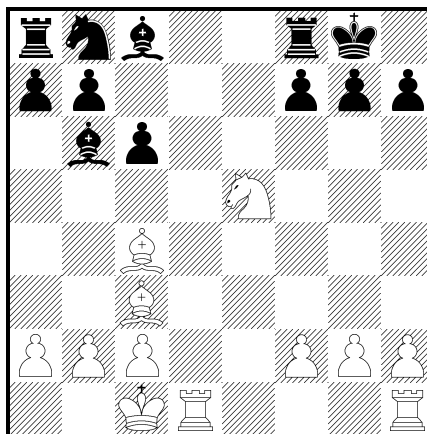
ČNT

II



BNT

V

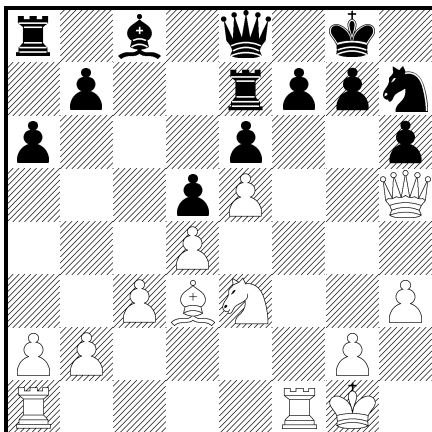


BNT

Pokud jste úspěšili, máme pro vás dalších 6 příkladů. Zde se už blížíme k našemu tématu, a proto úkol zní:

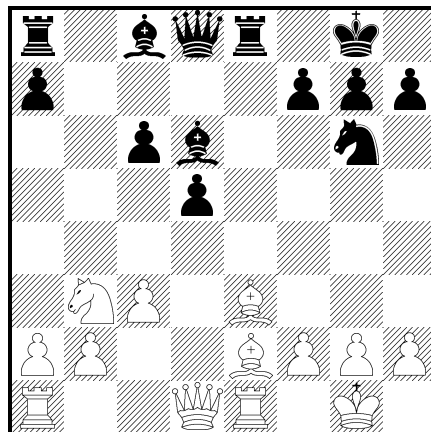
Propočtete a uveďte varianty, které pokládáte za důležité. Řešení opět naleznete na konci článku.

XII



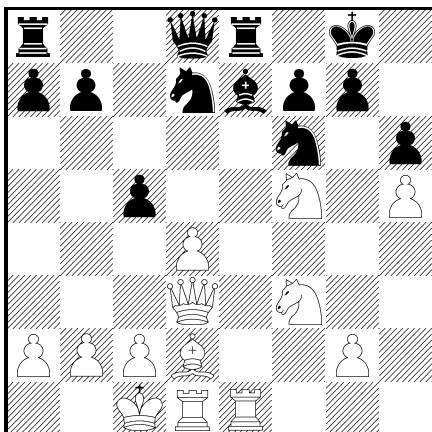
BNT

XV



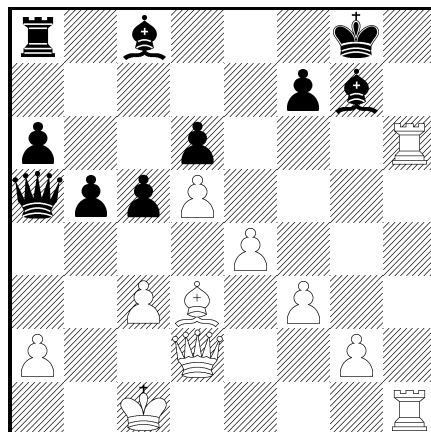
ČNT

XIII



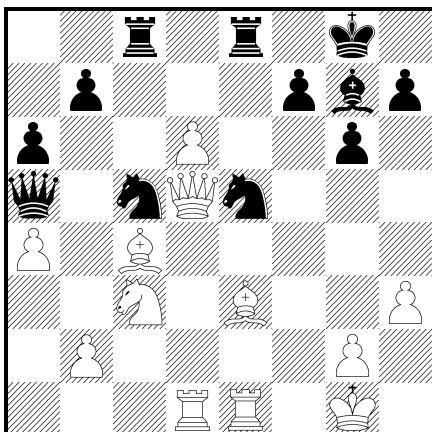
BNT

XVI



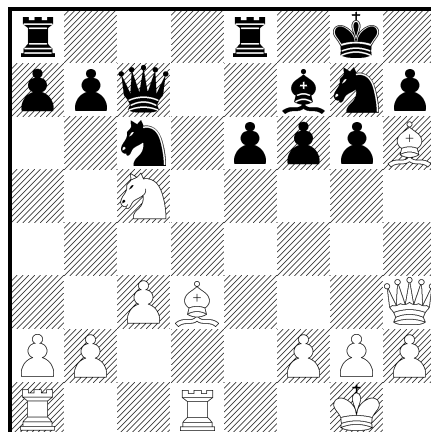
BNT

XIV



BNT

XVII

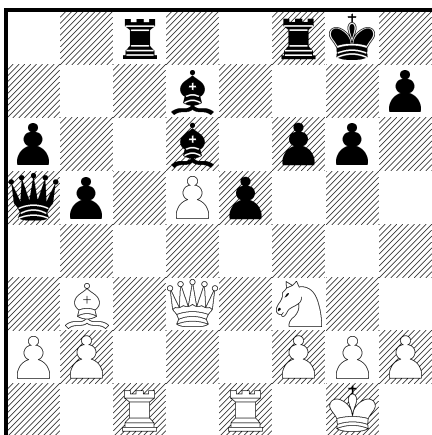


BNT

1. kapitola

Dříve než vyslovíme několik pouček o propočtu variant, projděte si ještě pečlivě několik zajímavých pozic.

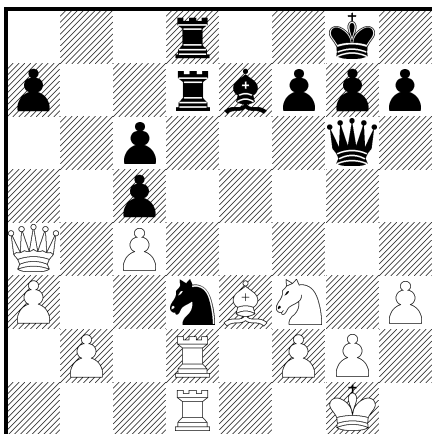
TAL – EHLVEST
1987



BNT

1. ♖c6! (To ještě není oběť: 1. ... Sxc6 2. dxc6+ s dalším 3. Dxd6.) 1. ... ♗b4 (Černý střelec musel opustit blokádovou pozici na d6 a uvolnit cestu bílému pěšci d5.) 2. d6+ ♔g7 3. ♖xc8 ♖xc8 (Po 3. ... Sxc8 by bílá věž obsadila c-sloupec.) 4. ♗d5! ♗xe1 (Nepomáhalo ani 4. ... Vf8 pro 5. Vxe5! fxe5 6. Dxe5 Kh6 7. Dg5 Kg7 8. De7 s výhrou.) 5. ♗f7+ ♔h6 6. ♗xf6 ♗d8 (Dáma se vrací k obraně, bohužel pozdě.) 7. ♗xe5 ♗e8 8. ♗f4+ ♔g7 9. ♗d4+ ♔h6 10. g4! (Pěšci rozhodují!) 10. ... g5 11. h4! gxh4 12. ♗f6+ ♗g6 13. g5+ ♔h5 14. ♗f7! 1 : 0.

ALECHIN – MOLINA
1926



ČNT

1. ... ♗xb2? (Ovšem i po 1. ... h6 2. Dc2 Sf6 3. Je1 Je5 4. Dxc6 fxc6 stojí bílý lépe.) 2. ♗xa7!! (Nebylo dobré 2. Vxd7 pro jednoduché 2. ... Vxd7 (ne však 2. ... Jxa4 3. Vxd8 Sf8 4. Je5 a bílý vyhraje.) 2. ... ♖xa7

2. ... Vxd2 3. Vxd2 Vxd2 4. Jxd2 a díky a-pěšci bílý vyhraje;

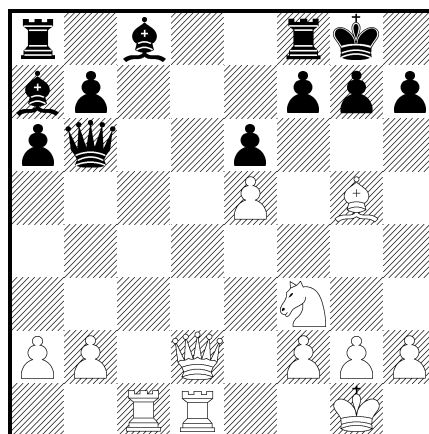
2. ... Jxd1 3. Vxd7 Jxe3 4. fxe3 Vxd7 5. Dxd7 Sf8 6. Je5 s výhodou bílého;

2. ... Sd6 3. Dxd7! Vxd7 4. Vxb2 (hrozí Je5) 4. ... De6 5. Vbd2 a díky vazbě bílý vítězí;

2. ... Jd3 3. Da5 (nelze 3. Vxd3 pro Dxd3! a vyhraje černý);

3. ♖xd8+ ♗f8 4. ♗xc5 h6 5. ♖xf8+ ♔h7 6. ♖dd8 ♗b1+ 7. ♔h2 ♖b7 8. ♗h4 s neodvratným matem, který jistě sami najdete 1 : 0.

SAX – SVĚŠNIKOV
1977



BNT

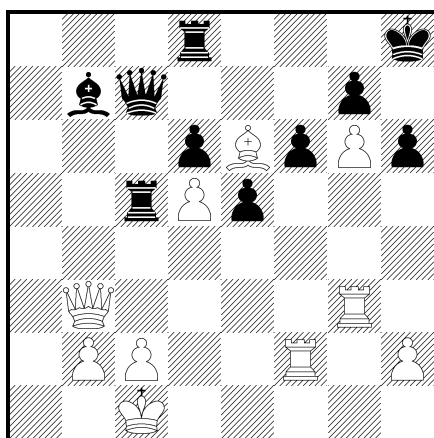
1. ♗f6!! h6

1. ... gxf6 2. exf6 Kh8 (V koncovce po 2. ... Dxf2 3. Dxf2 Sxf2 4. Kxf2 bílý hladce zvítězí.) 3. Dh6 Dxf2+ 4. Kh1 Vg8 5. Jg5+-;

1. ... Kh8 2. Sxg7+ Kxg7 3. Dg5+ Kh8 4. Df6+ Kg8 5. Vc4 Dxf2+ 6. Kh1 h5 7. Dg5+ Kh7 8. Dxc5+ Kg7 9. Vg4#;

2. ♗f4! ♗xb2 3. ♗g4 ♗xf2+ 4. ♔h1 g6 5. ♗b4!! (Černý má opět 3 možnosti: 5. ... Ve8 6. De7!+-; 5. ... Db6 6. De7 s dalším Vc7 a výhrou; a konečně) 5. ... ♗b6 6. ♖d2 ♗e3 7. ♖c3 a5 8. ♗xf8+! ♔xf8 9. ♖xe3 1 : 0.

JOSELIANI – NUTU
ol 1982



BNT

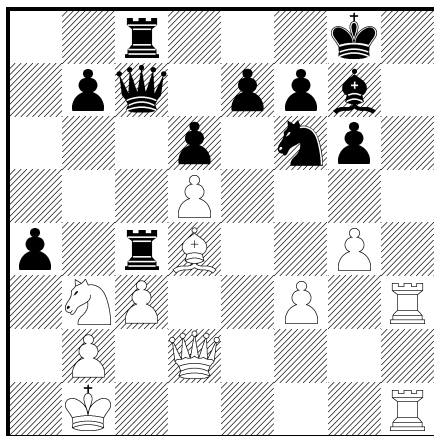
1. ♖xf6! (V partii se stalo 1. c3? Vb8 2. Dd1 Da5 3. Db3 Da7 4. Dd1 Sxd5! 5. Sxd5 Da1 a vyhrála černá.) 1. ... ♗a5 (S hrozbou Del.)

1. ... gxf6 2. g7+ Dxc7 3. Vxc7 Kxc7 4. Dxb7+-;

1. ... Sa8 2. Vf7 Da5 3. De3 a černý je bezmocný proti hrozbě Dxc6!

2. ♖e3! ♗xd5 3. ♖f8+! ♖xf8 4. ♖xc6+ gxc6 5. g7+ ♔h7 6. gxf8♗+!! ♔h8 7. ♖g8#. Je jasné, že k dobrému propočtu je nutný také dobrý kombinační postřeh!

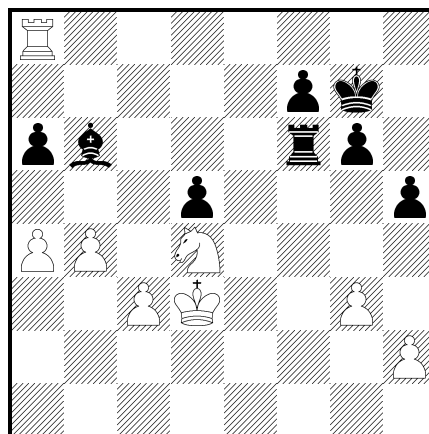
THIEL – BIOLEK
Bojnice 1992



ČNT

1. ... axb3! 2. ♖h2 (2. Sxf6 Sxf6! 3. Dh2 Sg5!! a černý vítězí!) 2. ... ♗h5! 3. ♖xh5 gxh5 4. ♗xg7 ♖a5 0 : 1.

ALECHIN – BOGOLJUBOV
Drážďany 1936



BNT

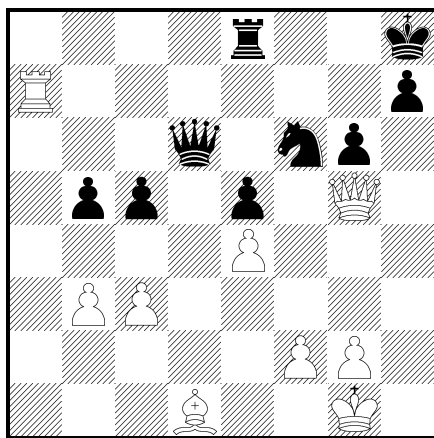
Bogoljubov se domníval, že pěšec a6 je nepřímo krytý. Soupeř ho však přesvědčí o opaku. 1. ♖xa6 ♗xd4 2. ♖xf6 ♗xf6 3. a5 ♗e5 4. b5 h4 5. a6 hxg3 6. hxg3 ♗b8 7. b6 1 : 0.

Pokud se chcete opravdu dobře naučit propočítávat varianty v šachové partii (což je potřeba prakticky v každé pozici), je dobré osvojit si tento postup:

1. vybrat všechny tahy kandidáty
2. určit si pořadí propočtu
3. propočítat a na konci propočtu stanovit hodnocení pozice (naprosto nezbytné)

Tyto zásady si předvedme na několika instrukčních příkladech.

FISCHER – UNZICKER
Zürich 1959



BNT

Před svým následujícím tahem počítal Fischer se soupeřovými pěti odpověďmi. 1. ♖e2

1. ... b4? 2. Va6 Jxe4 3. Qh4 Qd5 4. Sf3 Dd3 5. Va7+-;

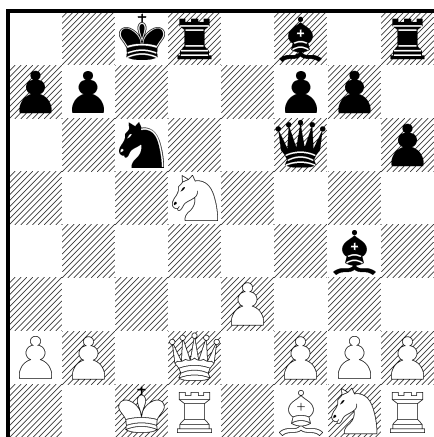
1. ... Db6 2. Vf7 Jg8 3. Dh4 h6 4. Dg4 Vd8 5. Sxb5!+-;

1. ... Vb8 2. Vf7 Jg8 3. Vd7 Df6 (3. ... Dxd7 4. Dxe5+ Dg7 5. Dxb8 Dxc3 6. Dxb5+-) 4. De3 Dc6 5. Vd5+-;

1. ... Jxe4? 2. Dh6 Ve7 3. Df8#

1. ... Ve7 (tak se hrálo v partii) 2. Vxe7 Dxe7 3. Sxb5 Kg7 4. Se2+-.

PIRC – ALECHIN
Bled 1931



ČNT

Jeden z příkladů propočtu snad největšího kombinačního génia. Alechin komentuje výběr tahů

kandidátů takto: „Připadají v úvahu ústupy dámou na e5 a g6 nebo nejvíce principiální Vxd5.“

Při ústupech se dáma dostává na nevýhodné pozice: (Jestli 13. ... De5, tak 14. Jf3 a na 13. ... Dg6 je možné 14. Je2 s hrozbou Je2-f4. Bílý po 14. ... Sb4 (14. ... Jb4 15. Dc3+) 15. Dd3 Sf5 16. Dc4 stihne rozvinout své síly.) Lépe 13. ... ♖xd5! 14. ♗xd5 ♘xd1 15. ♗xd1 ♗xf2 (Jaká škoda, že bílý může vyměnit dámy.) 16. ♗g4+ f5 (16. ... Kc7 17. Df4+) 17. ♗e2 ♗xe2 (Po 17. ... Dh4 18. Jf3 De4 19. Jd2 má bílý hlavní těžkosti za sebou.) 18. ♘xe2 a i když černý získá pěšce po 18. ... ♘c5, vzniká koncovka, kterou není jednoduché vyhrát.

Podívejme se znovu na útočné možnosti černého po 13. ... ♖xd5! 14. ♗xd5 ♘a3! a propočítejte varianty: 15. ♗b3

15. Vd2 Sxb2+! 16. Vxb2 Dc3+ 17. Kb1 (17. Vc2 Da1+ 18. Kd2 Vd8) 17. ... De1+ 18. Kc2 Vd8 s neodrazitelným útokem;

15. bxa3 Dc3+ 16. Kb1 Vd8 17. Dxd8+ Jxd8 a bílý je bezmocný proti hrozbám Sxd1 a Sf5+;

15. ... ♘xd1 16. ♗xa3 ♗xf2 Stop! Kvůli úspoře času je možné tady ukončit propočtení. Černý získal pěšce zpět, udržel velký náskok ve vývinu a stojí na výhru. V partii se stalo: 15. ♗b3 ♘xd1 16. ♗xa3 ♗xf2 17. ♗d3 ♘g4 (To je silnější než 17. ... Vd8 18. Jh3!) 18. ♗f3 ♘xf3 (18. ... Vd8 19. De2!) 19. ♗f5+ ♔b8 20. ♗xf3 ♗e1+ 21. ♔c2 ♖c8 22. ♗g3+ ♗e5+ 23. ♔b3 ♗d1+ 24. ♔a3 ♖c5 0 : 1.

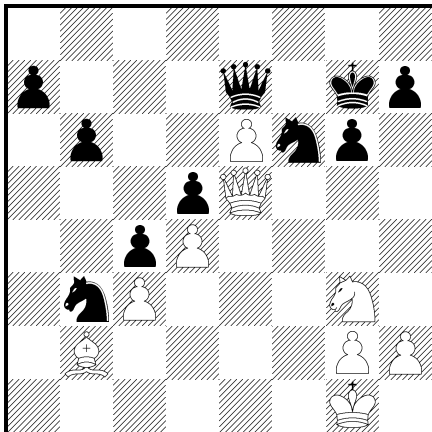
V následujících 3 příkladech je vidět, že pokud není odboček při výpočtu příliš mnoho, je možné počítat i poměrně daleko.

BOTVINNIK – CAPABLANCA
AVRO 1938

1. ♘a3 ♗xa3

1. ... De8 2. Dc7+ Kg8 (2. ... Kh6 3. Se7 Jg4 4. Df4+ Kg7 5. Dxc7+-) 3. Se7 Jg4 4. Dd7+-;

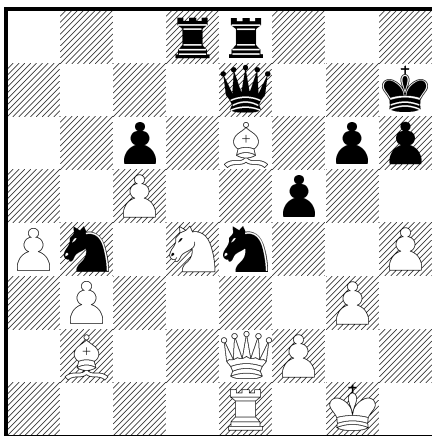
1. ... Dd8 2. Jh5+ gxh5 3. Dg5+ Kh8 4. e7 De8 5. Dxf6+ Kg8 6. Df8+-;



BNT

2. ♖h5+! gxh5 (2. ... Kh6 3. Jxf6 Dc1+ 4. Kf2 Dd2+ 5. Kg3 Dxc3+ 6. Kh4 Dxd4+ 7. Jg4+!+-) 3. ♖g5+ ♕f8 4. ♖xf6+ ♔g8 5. e7 ♖c1+ 6. ♕f2 ♖d2+ 7. ♔g3 ♖d3+ 8. ♕h4 ♖e4+ 9. ♕xh5 ♖e2+ (9. ... Dg6+ 10. Dxc6+ hxc6+ 11. Kxc6+-) 10. ♕h4 ♖e4+ 11. g4 ♖e1+ 12. ♕h5 1 : 0.

PETROSJAN – GUIMARD
Göteborg 1955



BNT

1. h5! ♖xd4 2. hxc6+ ♕xc6 3. ♕xf5+ ♕xf5 4. ♖h5+ ♕e6 (4. ... Dg5 5. Dxe8 Dd2 6. Vxe4+-) 5. ♖g4+ ♕d5 (5. ... Kf7 6. Sxd4+- s jasnou výhodou bílého.) 6. ♖f5+ ♖e5 7. ♖d7+ ♕xc5 8. ♖c1+ ♖c3 9. ♖xc3+ ♕b6 10. a5+! ♕xa5

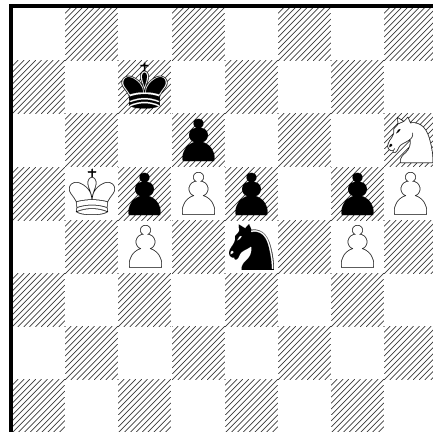
10. ... Ka6 11. Vxc6+ Jxc6 12. Dxc6+ Ka7
13. Sxd4+ Dxd4 14. Dxe8+-;

10. ... Dxa5 11. Dxd4+!+-;

10. ... Kb5 11. Db7+ Kxa5 12. Vc1+-;

11. ♖a7+ ♕b5 (11. ... Ja6 12. b4+ Kxb4 13. Db6+ Db5 14. Dxd4+!+-) 12. ♖b7+ ♕a5 13. ♖c1 ♖d1+ 14. ♖xd1 ♖xb2 15. ♖a7+ ♕a6 (15. ... Kb5 16. Da4+!+-) 16. b4+! ♕xb4 17. ♖b6+ ♕a3 18. ♖d3+ ♕a2 19. ♖xa6+ ♕b1 20. ♖d1+ 1 : 0.

KASPAROV – HÜBNER
Hamburk 1985

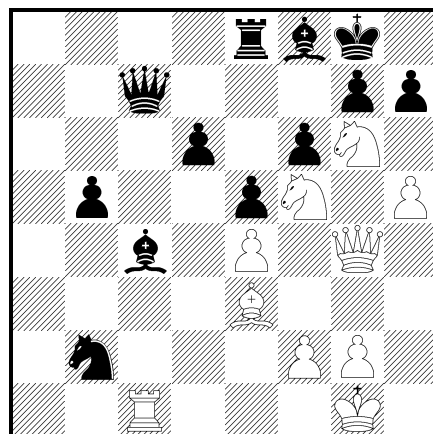


BNT

1. ♖g8 ♖c3+ 2. ♕a6 e4 3. h6 e3 4. h7 e2 5. h8♖ e1♖ 6. ♖g7+ ♕d8 7. ♖f6! ♖a1+ (7. ... De7 8. Dh8+ Kc7 9. Ka7+-) 8. ♕b7 ♖b2+ 9. ♕c6+- .

V dalším příkladu je opět úvodní tah bílého celkem jasný a jako tahy kandidáty uvažujeme odpovědi černého.

VASJUKOV – MATANOVIČ
Skopje 1970



BNT

1. ♕b6! ♖b7

1. ... Dxb6 2. Jxf8 Dc7 (2. ... g5 3. hxc6 Kxf8 (3. ... Vxf8 4. gxh7+!+-) 4. g7+ Kf7 5. Dh5+!+-) 3. Jd7! Dxd7 4. Jh6+!+-;

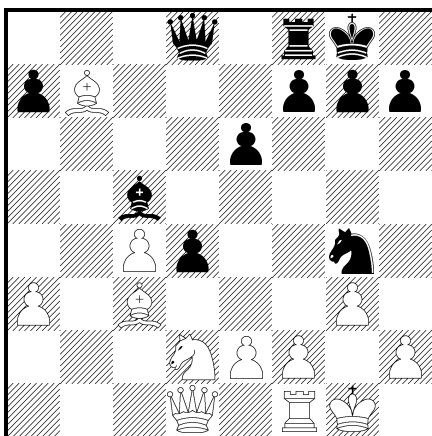
1. ... Se2 2. Jh6+! gxh6 3. Je7+ Kf7 4. Dg8+ Kxe7 5. Vxc7+-;

1. ... Df7 2. Jxe5 Db7 3. Vxc4! (s hrozbami Vc7 a Jh6) 3. ... Vxe5 4. Vc7 Vxe4 5. Jh6+ Kh8 6. Vxb7+-;

1. ... Db7 (stalo se v partii) 2. Vxc4! Jxc4 3. Jh6+ gxh6 4. Je7+ Kf7 5. Dg8+ Kxe7 6. Dxb7+- Ke6 7. Dxb7+-.

V následujících dvou příkladech se nám výpočet opět větví po úvodním tahu.

RUBINSTEIN – ALECHIN
Semmering 1926



ČNT

1. ... ♖xf2! 2. ♔a5

2. Vxf2 dxc3+-;

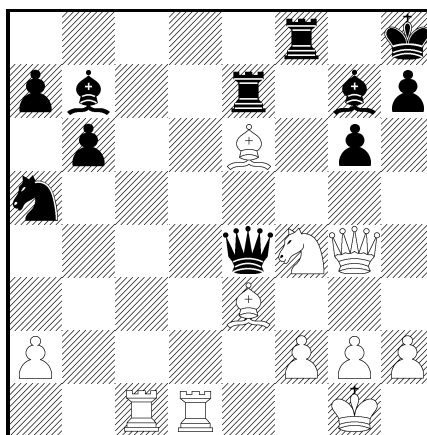
2. Kxf2 dxc3+ 3. e3 (3. Ke1 cxd2+ 4. Dxd2 Db6-+) 3. ... cxd2 4. Ke2 Db8 5. Sf3 Vd8+-;

2. Dc2 dxc3 3. Jb3 Jg4+ 4. Jxc5 Dd4+ 5. Kh1 Je3 6. Jb3 Dxc4+-;

2. Da1 dxc3 3. Jb3 Se3 (slabší je 3. ... Jg4 4. Jxc5 Dd4 5. Kh1 Dxc5 6. Dxc3 s obranyschopnou pozicí bílého) 4. c5 Db8+-;

2. ... ♖xd1 3. ♔xd8 d3+ 4. e3 ♖xe3 5. ♔g5 (5. Jb3 Jxf1+ 6. Kxf1 Vxd8 7. Jxc5 d2-+) 5. ... ♖xf1+ 6. ♔xf1 ♖b8 7. ♖e4 (7. Se4 f6 8. Sf4 e5 9. Sd5+ Kh8 10. Je4 exf4 11. Jxc5 Vb1+ 12. Kf2 d2 13. Sf3 fxg3+ 14. Kxg3 d1D 15. Sxd1 Vxd1-+) 7. ... ♔d4 8. ♔c6 h6 9. ♔f4 e5 10. ♔d2 ♖b1+ 11. ♖g2 (11. Se1 Se3-+) 11. ... f5-+ .

GELLER – KAPENGUT
Leningrad 1971



BNT

1. ♖d4!

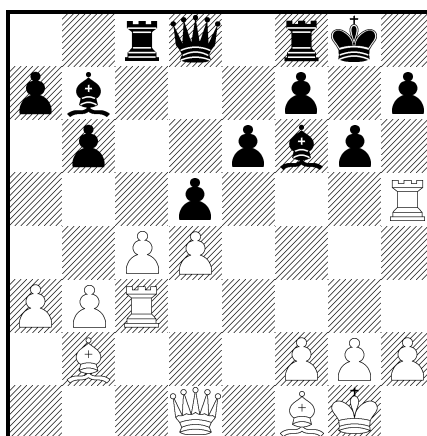
1. ... Sxd4 2. Sxd4+ Vg7 3. Jh5! Dxd4 (3. ... Vfg8 4. Dxe4 Sxe4 5. Sxg7+ Vxg7 6. Vc8+) 4. Dxd4 gxh5 5. Vc7;

1. ... De5 2. Jxg6+ hxg6 3. Dh3+ Dh5 4. Vh4+-;

1. ... Vxf4 2. Vd8+ Vf8 (2. ... Sf8 3. Vxf8+ Vxf8 4. Dxe4 Sxe4 5. Sd4+ Vg7 6. Vc7+-) 3. Vxf8+ Vxf8 4. Dxe4 Sxe4 5. Sd4+ Vg7 6. Vc8+-.

Další tři příklady nás přesvědčí o tom, že propočet výrazně pomáhá i v obraně.

KERES – SMYSLOV
Zürich 1953

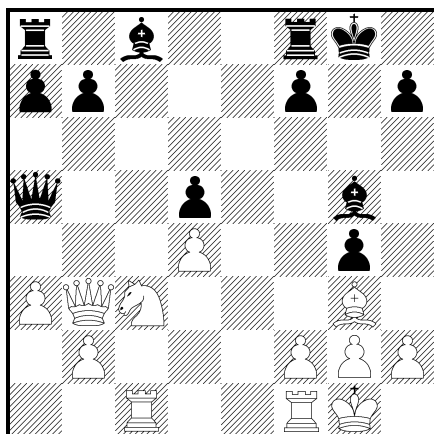


BNT

1. ♖ch3?! dxc4! (Věž nelze vzít: 1. ... gxh5 2. Dxb5 Ve8 3. a4!! s rozhodujícím útokem bílého.) 2. ♖xh7 c3 3. ♖c1 ♖xd4! (Hrubou chybou by bylo 3. ... cxb2 4. Dh6 Dxd4 5. Vh8!

s matem.) 4. ♖h6 ♜fd8!—+ Díky přesnému propočtu a (chladnokrevnosti!) odrazil černý útok a zvítězil.

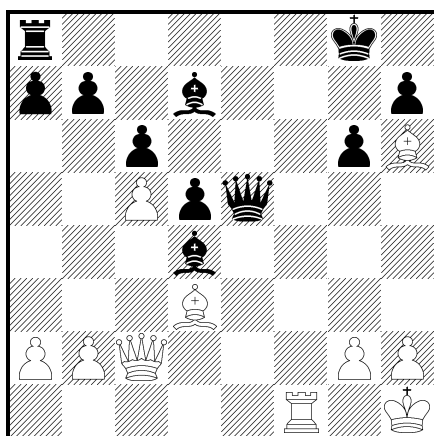
TAJMANOV – LARSEN
Vinkovci 1970



ČNT

1. ... ♗xc1 2. ♜xc1 ♗e6 3. h3 (Bílý zahajuje útok na kompromitované postavení černého.) 3. ... gxh3 4. ♗e5 f6 5. ♞e4! (Bílý útočí všemi prostředky - může se černý ubránit?) 5. ... fxe5 6. ♜g3+ ♗g4!! (Černý obětí střelce narušuje souhru bílých figur, čímž je partie rozhodnuta (výhru po 6. ... Kh8 určitě dokážete najít).) 7. ♜xg4+ ♗h8 8. ♞g5 ♜d2 9. ♜c7 ♜xf2+ 10. ♗h2 ♜xg2+ 11. ♜xg2 hxg2—+.

SMYSLOV – MIKENAS
Moskva 1949



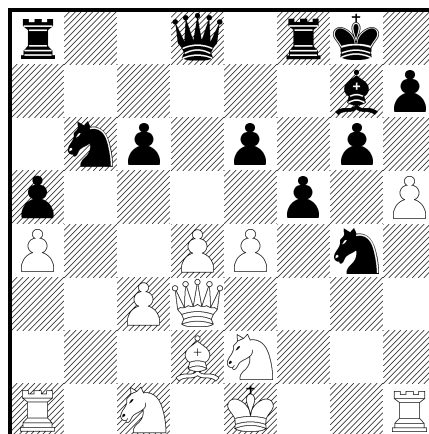
BNT

1. ♗xg6 hxg6 2. ♜xg6+ ♗h8 3. ♗e3! (Vše ostatní prohrává.) 3. ... ♜xe3 4. ♜h5+ ♗g8 5. ♜f7+ 1/2 : 1/2.

Zvláštní kapitolou při propočtu jsou *mezitahy*. Podívejte jak dokázali sílu mezitahu svým soupeřům vítězové následujících 5 partií. Je

potřeba si především uvědomit, že v šachu není povinné brání a také, že napadená figura nemusí ustoupit.

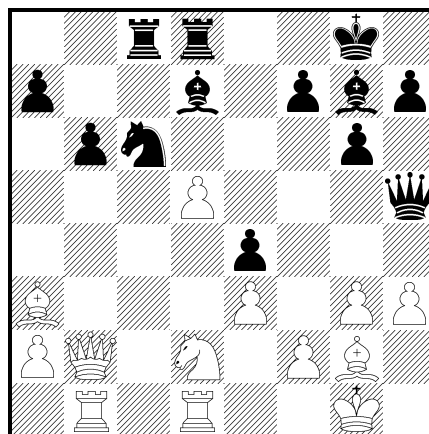
GULDIN – UFIMCEV
Gorkij 1950



BNT

1. hxg6 ♞f2!! (Bílý počítal pouze s 1. ... hxg6 2. Jf4 Df6 3. e5 Df7 4. Dh3 Jh6 5. Jxe6 Dxe6 6. Sxh6 s šancemi na výhru.) 2. gxh7+ ♗h8 3. ♜f3 fxe4! (Ještě jeden mezitah, věž neutěče.) 4. ♞f4 ♜xf4! 5. ♜xf4 ♞xh1 6. ♜h2 ♞d5 7. ♜xh1 e3 0 : 1.

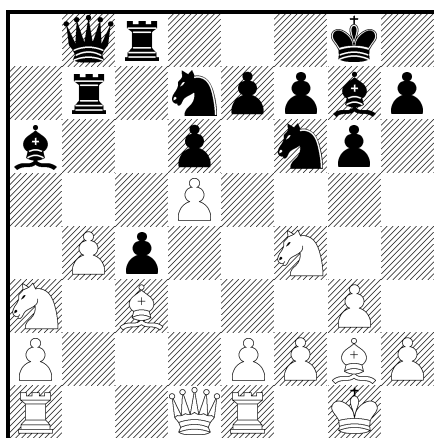
LARSEN – CASTRO
Biel 1976



BNT

1. ♞xe4!! (Bílý obětuje dámu. Po 1. ... Sxb2 2. Sxb2 Kf8 3. Jf6 Dh6 4. dxc6 Sxc6 5. Vxd8 Vxd8 6. Sxc6 má za ni bílý 3 figury a silný útok, a proto černý oběť odmítá.) 1. ... ♞e5! 2. g4! ♗xg4 (2. ... Jf3+ 3. Sxf3 Sxb2 4. Sxb2! Dxh3 5. Sg2 Dh6 6. Jf6+ Kf8 7. g5 Dh4 8. Vd4+—) 3. hxg4 ♜xg4 4. ♗f1! f5 5. ♞d2 ♜h4 6. ♜b5 1 : 0.

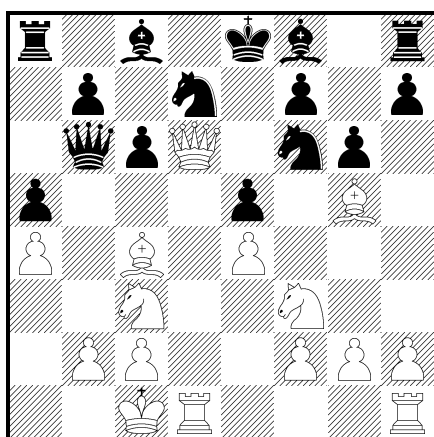
PORTISCH – GELLER
Biel 1976



ČNT

1. ... ♖xb4 2. ♙xb4 ♜xb4 3. ♘c2 ♛c5
4. ♛b1 g5 (Tak si to představoval Geller a byl se svou pozicí spokojen, Portisch však počítal lépe.) 5. ♘b4! ♙b7 6. ♘e6!! fxe6 7. dxe6 ♙xg2 8. exd7 ♘xd7 9. ♙xg2+- Černý nemá žádnou kompenzaci, a proto bílý s přehledem zvítězil.

KRISTIANSEN – JAKOBSEN
Arhus 1976

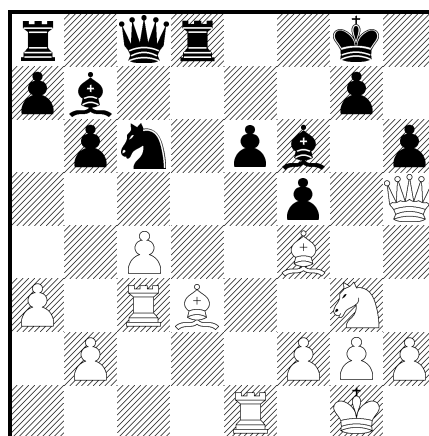


BNT

1. ♙xf7+! ♙xf7 2. ♘xe5+ ♙g7 3. ♛e6 ♖g8 4. ♛f7+ ♙h8 5. ♙xf6+ ♘xf6 6. ♛xf6+ ♙g7 7. ♘f7# 1 : 0.

PETROSIAN – BYCHOVSKIJ
Moskva 1968

1. ♘xf5!! ♙xc3 (1. ... exf5 2. Sxf5 Sxc3 3. Sxc8 Vaxc8 4. bxc3+-) 2. ♘xh6+ gxh6 3. ♛g6+ ♙g7 4. ♙xh6 ♖d7 5. ♛h7+ ♙f8 6. ♖xe6! 1 : 0.

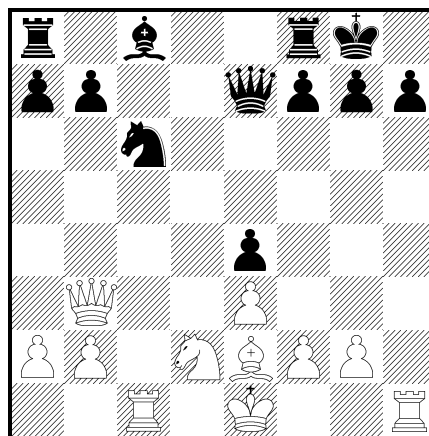


BNT

Příklady na procvičení

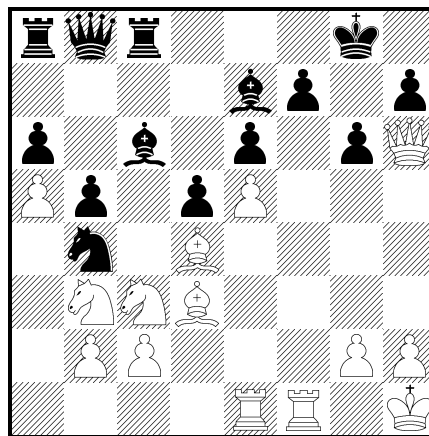
A nyní si zkuste propočít provést sami. Řešení opět naleznete na konci článku.

XVIII



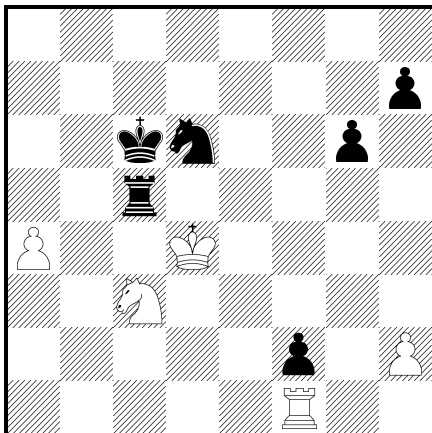
BNT

XIX



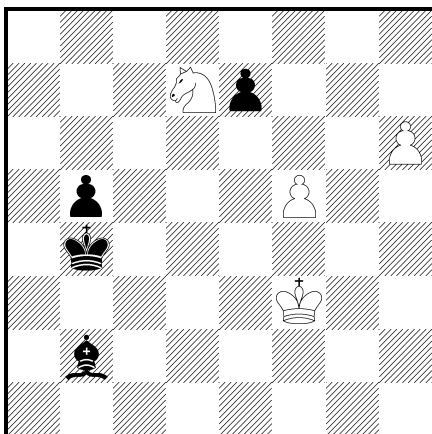
BNT

XX



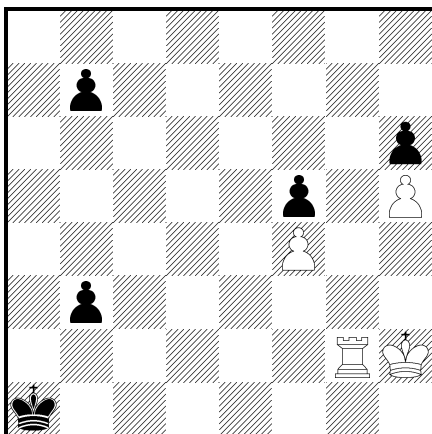
ČNT

XXI



BNT

XXII



BNT

2. kapitola

Na úvod 2. kapitoly (pro pokročilé) přidáváme dalších pár rad.

Slavný ruský trenér M. Dvoreckij si v jedné ze svých trenérských knih u kapitoly „Propočít variant“ dal 2 cíle:

1. Ukázat metody výběru tahu a propočtu variant
2. Ukázat možnosti úspory času a sil při propočtech variant

My jsme některé z myšlenek a metod různých autorů použili do stručných hesel a pravidel v tomto článku. Jak už to u pouček a pravidel bývá, nejsou vyčerpávající a nejdou použít univerzálně. Ale snad se vám některé ve vhodné chvíli vybaví, když se budete lopotit s pekelně složitým propočtem.

I. METODY VÝBĚRU TAHU A PROPOČTU VARIANT

1. TAHY KANDIDÁTI

- vyber všechny tahy kandidáty
- urči si pořadí jejich propočtu
- trénuj kombinační postřeh na každém kroku

2. CO JSEM PŘEHLÉDL?

- Varianty nejsou příznivé?
Pak se vrať ke kandidátům, projdi je svěžím pohledem!
- Nechoď příliš do hloubky variant, jestli nejsou příznivé.
Hledej zesílení dřív!

3. PROVĚŘOVAT SVÉ PROPOČTY?

- Není to dogma! — nejlepší nápad nemusí přijít napoprvé
- Projdi tahy-kandidáty nejdřív rychlým „povrchním“ propočtem, pak se pusť do důkladnějšího.

4. KONČI PROPOČTY JEDNOZNAČNÝM ZÁVĚREM!

- Umožní ti to snadnější orientaci ve variantách

5. PROFILAKTYCKÉ MYŠLENÍ

- Klad' si otázku: „Co chce můj soupeř?“

6. CO JE SLABINOU TAHU SOUPEŘE?

- Prověřuj takto zvláště nečekané tahy soupeře

7. CO CHCI DOSÁHNOUT?

- Je užitečné formulovat krátké cíle: vyměnit figuru, obsadit slabé pole, předejít aktivní možnosti soupeře

II. EKONOMIE ČASU A SIL

Motto:

„Není účelné propočítat všechny možnosti.
Je potřeba najít správné řešení!“

1. ČÍM ZAČÍT PROPOČET?

- Je jednodušší začít propočtem konkrétních variant: oběti, forsírované varianty
- Jestli cítíš, že kombinace je pravděpodobně korektní — začni prověřovat soupeřovy odpovědi od slabších/jednodušších
- Jestli cítíš, že kombinace by nemusela vyjít — začni prověřovat nejsilnější soupeřovy odpovědi

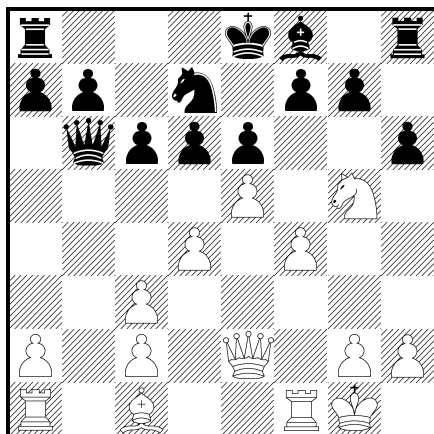
2. NOUZOVÝ VÝCHOD

- vybírej si varianty se zaručenou remízou, rovnou koncovkou, ...

3. VYLUČOVACÍ METODA

- když všechny ostatní varianty jsou jednoduše slabé, vyberu si automaticky tu, která mi zůstala (bez hlubokého propočtu)

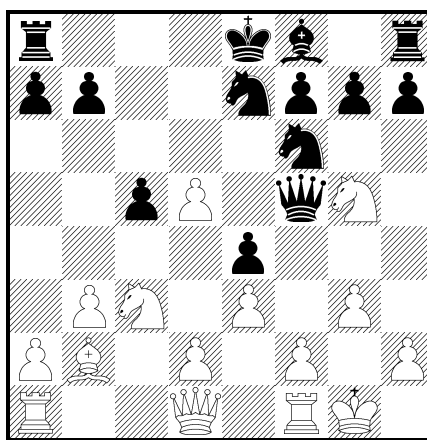
TAL – SIMAGIN
1956



BNT

1. ♞xf7! ♚xf7 2. f5 dxe5 3. fxe6+ ♚xe6 4. ♚b1!! (Bez tohoto tahu by oběť nebyla korektní.) 4. ... ♞xb1 (Nebrání věže nepomáhalo. Zkuste propočítat varianty!) 5. ♞c4+ ♚d6 6. ♙a3+ ♚c7 7. ♞xb1 ♙xa3 8. ♞b3 (Materiálu má černý dostatek, ale postavení krále rozhoduje.) 8. ... ♙e7 9. ♞xb7+ ♚d6 10. dxe5+ ♞xe5 11. ♚d1+ ♚e6 12. ♞b3+ ♚f5 13. ♚f1+ ♚e4 14. ♚e1+ ♚f5 15. g4+ ♚f6 16. ♚f1+ ♚g6 17. ♞e6+ ♚h7 18. ♞xe5 1 : 0.

TAL – VELIMIROVIČ
1979

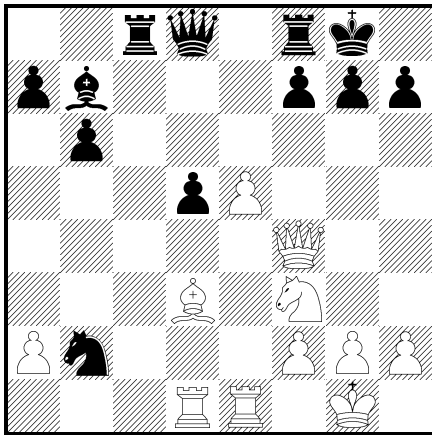


BNT

1. ♞xf7! ♚xf7 2. f3 ♞exd5 (2. ... exf3 3. e4+ –) 3. fxe4 ♞xc3 4. ♙xc3 ♞xe4 5. ♞h5+ ♚e6 (5. ... Kg8 6. Sxf6 gxf6 7. Vxf6 De7 8. Dd5+ Kg7 9. Dg5\#) 6. ♞h3+ ♚d6 (Po 6. ... Kf7 7. Vf5 by černý král neodolal. Nyní však musí bílý najít rázné pokračování útoku.) 7. b4!! (Jedině tak! Nebylo dobré 7. Sxf6 gxf6 8. Vxf6 Kc7 9. Vf7 Se7 a černý se ubrání.) 7. ... ♚c7 Šly i jiné tahy — pozici doporučuji k analýze.) 8. ♚ac1 ♚c8 9. ♚f5! (Opět výborný tah — zajišťuje pole e5 pro střelce.) 9. ... ♞g4 (Zjistěte, proč nebylo dobré 9. ... Kb8 .) 10. ♙e5+ ♚d7 (Opět jediný tah.) 11. ♚f1 ♞e4 12. ♚c4 ♞c6 13. ♞h3 ♞e6 14. ♙xf6 gxf6 15. ♚e4! ♞xa2 16. ♚xc5+ 1 : 0.

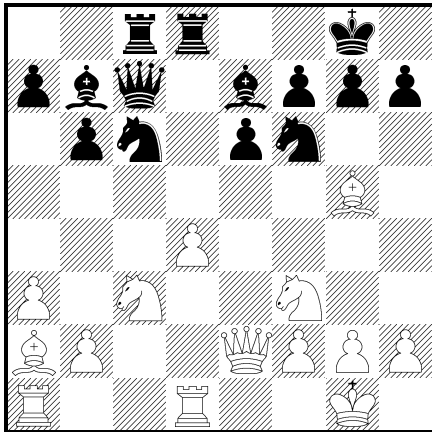
POLUGAJEVSKIJ – TAL
SSSR 1969

1. ♙xh7+! ♚xh7 2. ♞g5+ ♚g6 (2. ... Kg8 3. Dh4 Ve8 4. e6+ –) 3. h4!! (Hrozí 4. h5! Kxh5 5. g4 Kg6 6. Df5 Kh6 7. Dh7 Kxg5 8. Dh5 Kf4 9. Df5 , nepomáhá ani 3. ... f5 pro 4. Vd4!) 3. ... ♚c4 4. h5+ ♚h6 5. ♞xf7+ ♚h7 6. ♞f5+ ♚g8 7. e6! ♞f6 (Hrozilo 8. h6!) 8. ♞xf6 gxf6 9. ♚d2 1 : 0.



BNT

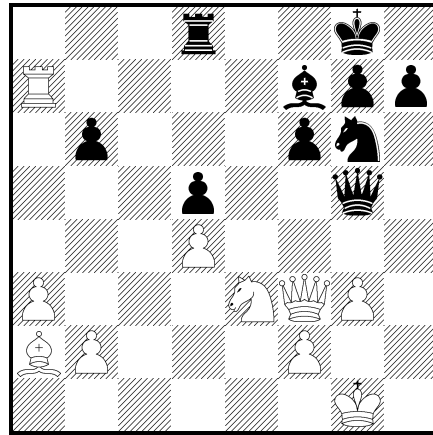
POLUGAJEVSKIJ – TAL
Tbilisi 1956



ČNT

1. ... ♘g4 (Černý se neobává 2. Sxe6 Jxd4!) 2. ♗b5 ♕a6 (Původně Tal zamýšlel 2. ... Jxd4, to však nevychází (viz níže). Nyní je 3. Jxc7 výhodné pro černého, avšak bílý má v zásobě skvělou možnost. 2. ... Jxd4 3. Vxd4 Sxf3 4. Jxc7 Sxe2 5. Vxd8+ Sxd8 Pozice nevypadá pro černého špatně, avšak následující tah rozhoduje ve prospěch bílého. 6. Jxe6! Sxg5 7. Jxg5 Je5 8. f4 h6 9. fxe5 hxg5 10. e6! Sc4 11. e7 Sxa2 12. Vd1!+-) 3. ♖xe6!! (Jeden z mála případů, kdy soupeř počítal lépe než Tal. Polugajevskij však měl výborný propočít takřka vždy. Další průběh je vynucen.) 3. ... ♕xb5 4. ♖xg4 ♕e2 5. ♕xe7 ♖xe7 6. ♖e1 ♕xf3 7. ♖xf3 ♖d7 (Zdánlivě nemá černý problémy — napadá pěšce a při jeho postupu získá kvalitu.) 8. d5! ♗d4 9. ♖d3 ♗c2 10. ♕b1!! (Opět pěkný úder.) 10. ... ♗xe1 11. ♖xh7+ ♕f8 12. ♕f5 ♖xd5 (Nešlo 12. ... De8 pro 13. Sxc8! (nikoliv však 13. Dh8 Ke7 14. Vxe1 Kd6 a vyhrává černý!)) 13. ♖xe1 f6 14. ♕xc8 ♖xc8+-.

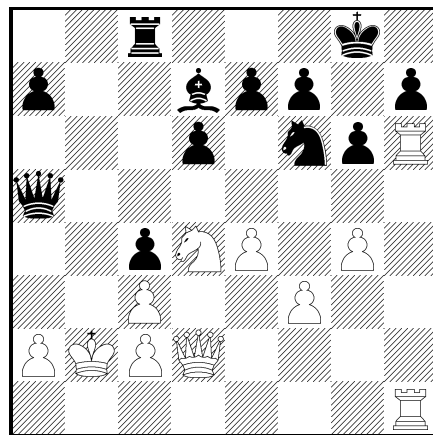
TAL – BRINCK CLAUSEN
Havana 1966



BNT

1. ♗xd5! ♕xd5 2. ♖a8!! (Bílý získává rozhodující převahu, bude však muset hrát ještě přesně!) 2. ... ♕xa2 3. ♖xd8+ ♔f7 4. ♖c6! (4. Db7+?! Je7 5. Vd7 f5 6. d5 (Hrozí 6. d6, černý se ale nedá!) 6. ... Ke8! 7. d6 Dc1+=) 4. ... ♗e7 5. ♖e8+ ♔e6 6. ♖c8! (Hrozí 7. Vc6 nebo 7. Vc7 a zároveň brání věčným šachům.) 6. ... ♖d5 (6. ... Sd5 7. Vc7 f5 8. Dd7+-) 7. ♖c3 ♖d7 8. ♖e3+ ♔d6 9. ♖b8+ ♔c6 10. a4! (Uzavírá matovou síť.) 10. ... ♗d5 11. ♖e1 ♖d6 12. ♖c1+ ♔d7 13. ♖c8+ 1 : 0.

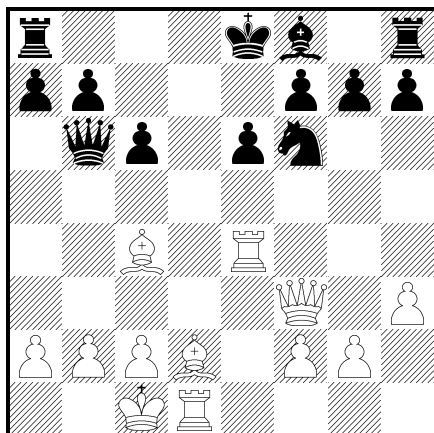
TAL – WADE
1966



BNT

1. ♖xh7! ♗xh7 2. ♖h6 e6? (Nutné bylo 2. ... De5. Černý se domnívá, že po 2. ... e6 3. Dxh7 Kf8 4. Dh8 Ke7 bude stát dobře, bílý však může hrát silněji!) 3. f4 e5 (3. ... Vb8+ 4. Kc1 Dxc3 5. Dxh7+ Kf8 6. Dh8+ Ke7 7. Jc6+-) 4. f5! (Uzavírá matovou síť.) 1 : 0.

BOLESLAVSKIJ – FLOHR



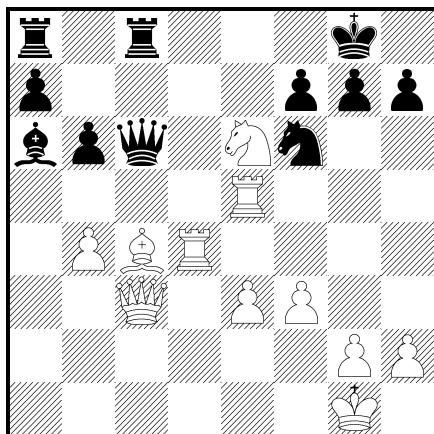
BNT

1. ♖xe6! fxe6 2. ♜xe6+

2. ... Kf7 (Jak dál?) 3. Vxf6+ gxf6 (Černý král je osamocen, teď ho jen zmatovat!) 4. Dh5+ Kg8 5. Dg4+ Kf7 6. Dc4+ Kg6 7. De4+ Kf7 8. Sa5! (Otevírá dráhu věži.) 8. ... Sh6+ (8. ... Dc5 9. Vd7+ Se7 10. Sb4+-) 9. Kb1 Vad8!? 10. Dc4+ Kg7 11. Dg4+ Kf7 12. Sxb6+-;

2. ... Se7 3. Vde1 0-0 4. Vxe7 Jd5! (Zdánlivě stojí černý dobře, čeká ho však překvapení.) 5. Vxg7+!! Kxg7 6. Sc3+! Jxc3 7. Ve7+-.

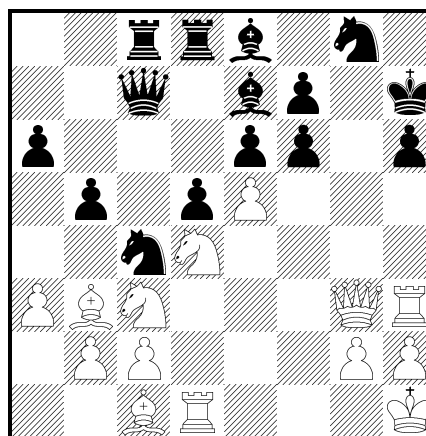
FLOHR – FINE



BNT

1. ♜xg7 (1. Jd8? Dc7 2. Vg4 Vxd8 3. Veg5 Vd1+-) 1. ... ♖xg7 (1. ... Sxc4 2. Jf5 (hrozí 3. Je7, 3. Vd6 a 3. De1-g3) 2. ... Da4!? 3. Va5! bxa5 4. Vg4+ Kf8 5. Dxf6 Dd1+ 6. Kf2 Dc2+ 7. Kg3 Dxf5 8. Dd6+! Ke8 9. Vg8#) 2. ♜g5+ ♖f8 (2. ... Kh8 3. Vf4) 3. b5! ♜xb5 4. ♖a3+ ♖e8 5. ♜xb5+- .

BRONŠTEJN – NAJDORF



BNT

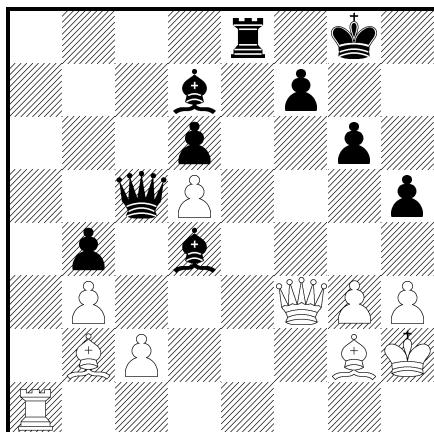
1. ♜xh6!

1. Sxc4 bxc4 (1. ... dxc4 2. Sxh6 Jxh6 3. Df4 Sf8 4. Je4 Dxe5 5. Jxf6+-) 2. Sxh6 (2. Sf4 f5 3. Jf3∞) 2. ... Jxh6 3. Df4 Sf8 4. Dxf6 Vd7-+;

1. Dd3+? f5! 2. Jxf5 Jxe5 3. Dg3 exf5 4. Sf4 Sf6-+;

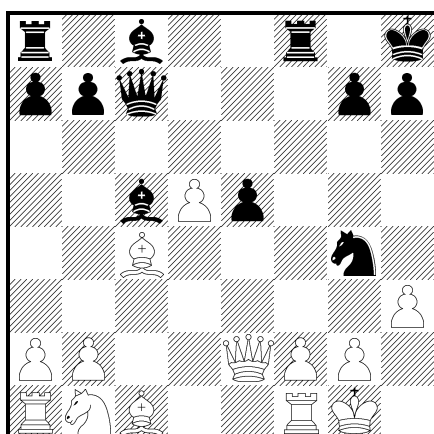
1. ... ♜xh6 2. ♜xh6+ ♖xh6 (Černý král je osamocen a bílý může vynutit remízu (viz níže). Může hrát na výhru?) 3. ♖h4+ ♖g7 4. ♜d3 (Hra na výhru. 4. Dg4+ Kf8 5. Dh4=) 4. ... ♜xe5 5. ♜h3 ♜g6 6. ♖h6+ ♖g8 7. ♜f5! (Typová obět v sicilské!) 7. ... exf5 8. ♜xd5 ♜xd5 9. ♜xd5 (Vazba — viděli jste při propočtu?) 9. ... ♜d8 10. ♖xg6+ ♖f8 11. ♖h6+ ♖e7 12. ♜e3+ ♖d6 13. ♜b3!! (Kdo viděl až sem je borec — černý král se na dámské křídlo nedostane, a proto bílý vyhraje.)

Další příklady jsou určeny k samostatnému procvičení. Řešení opět naleznete na závěr.
XXIII



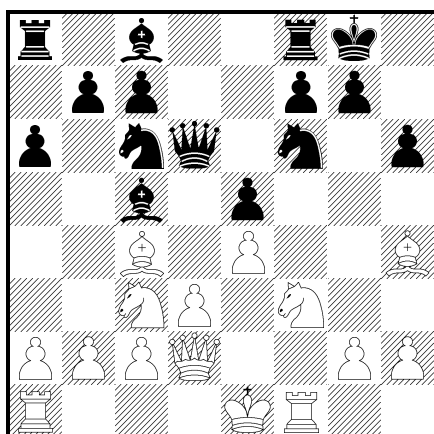
BNT

Co byste doporučili bílému?
XXIV



ČNT

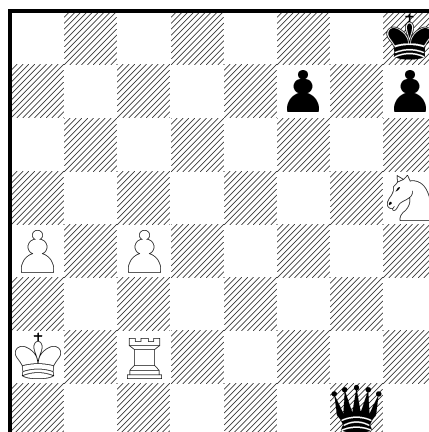
Zhodnoťte pozici a navrhněte černému pokračování.
XXV



ČNT

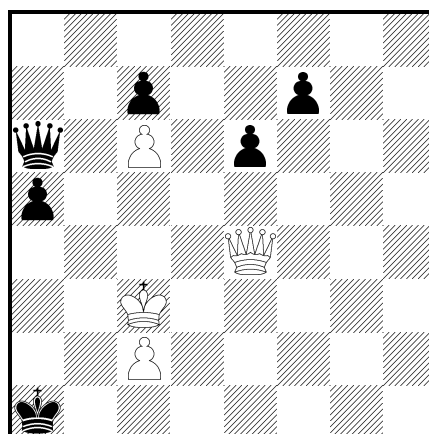
Doporučili byste černému 1. ... Jg4?

XXVI



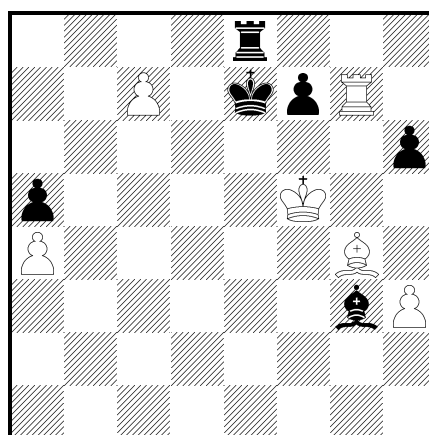
BNT

XXVII



BNT

XXVIII



BNT

Následující příklady jsou určeny pro pokročilé, a proto těm, kteří se teprve seznámili s problémem propočtu variant, doporučuji trénovat propočet na středně obtížných příkladech z jiných knih či časopisů (vhodné jsou též studie). Také upozorňuji všechny, že náš článek není vyčerpávající a opravdový šachista by měl trénovat propočet neustále.

OBŠÍVAČ – OKHOTNIK
St. Město (op) 1992

Jeden příklad na to, že často není dobré stavět před soupeře vynucené varianty. Černý mě v partii postupně přehrával až do doby, než se začal zamotávat do sítě vlastní kombinace. NEFORSÍRUJTE UDÁLOSTI! Neulehčujte soupeři život forsírovanými variantami, pokud nevedou k jasné výhodě! **1. d4 d6 2. ♘f3 ♙g4 3. h3 ♙xf3 4. exf3 g6 5. f4 ♙g7 6. ♙d3 e6 7. c3 ♘d7 8. ♘d2 ♘e7 9. ♘f3 c5 10. dxc5 dxc5 11. 0-0 0-0 12. ♚e2 ♚c7 13. ♚e1 ♚ad8 14. ♙c4 ♘c6 15. ♙e3 a6 16. a4 ♘a5 17. ♘g5 ♚c6 18. ♙d3 c4 19. ♙e4 ♚c7 20. ♚ad1 ♘f6 21. ♙f3 h6 22. ♘e4 ♘d5 23. g3 ♘b3 24. ♘d2 ♘xe3 25. fxe3 ♘a5 26. ♙e4 ♚d6 27. ♘f3 ♚fd8 28. ♚xd6 ♚xd6 29. ♙c2 ♚b6 30. ♚d1 ♚e8 31. ♙e4 ♘b3 32. ♘d2 ♘a5 33. ♘f3 ♚c5 34. ♚d7 b5 35. axb5 axb5 36. ♙f2 b4 37. ♚d2** (Černý získal díky aktivitě na dámském křídle výhodu, kterou teď mohl nejlépe upevnit výměnou na c3. Musel by ale vidět O TAH DÁLE, než se mu podařilo dopočítat.) **37. ... ♘b3?! (37. ... bxc3 38. bxc3 Jb3 39. Dc2 f5±) 38. ♚c2 (38. De1? bxc3 39. bxc3 Da5±) 38. ... f5!?** (Nejlepší pokračování. Záludnosti pozice dokumentují možnosti oběti na g6 nebo f7. 38. ... Dc8 39. Vxf7!?) (39. Va7 Dc5 40. Vxf7!±) 39. ... Kxf7 40. Sxg6+ Kg8 41. Sxe8 Dxe8 42. cxb4 Dh5±; 38. ... bxc3? 39. Sxg6!→) **39. cxb4** (39. Sb7 Vb8—+) **39. ... ♚c8?** (Pokračuje v honu na střelce. Ještě bylo možné korigovat propočet z 37. tahu a udržet mírnou výhodu. 39. ... Dxb4! 40. Vb7 (40. Sc6 Vb8!±) 40. ... Dd6 41. Dxc4 Jc5 42. Vxg7+ Kxg7 43. Sc2 Vb8±; 39. ... Db5 40. Vb7 Da6 41. b5±) **40. ♚a7 fxe4?! (40. ... Vf8 41. Jh4→; 40. ... Vd8 41. Va8 Dc7 42. Vxd8+ Dxd8 43. Sc6±) 41. ♚xe4** (Kombinace skončila ziskem figury. Bílý ovšem získal 2 pěšce a silnou iniciativu proti slabínám kolem černého krále.) **41. ... ♚d8 42. ♚b7?! (42. Dxc4) 42. ... ♚f6 43. ♘e5 ♘c1 44. ♘xc4 e5? (44. ... Jd3+) 45. ♘d6 ♚d8?! (45. ... Vf8) 46. ♚d5+ ♙h7 47. ♘e4 ♚f8 48. ♚e6 ♘d3+ 49. ♘f3 exf4 50. gxf4 ♙h8 51. ♚f7**

♚e8?! (51. ... Je1+) 52. ♚xg6 ♚e5 53. ♘f6! ♘e1+ 54. ♙g4 ♚e6+ 55. f5 ♚d4+ 56. ♙h5 ♚h4+ 57. ♙xh4 ♘g2+ 58. ♙h5 1 : 0.

KALININ – OBŠÍVAČ
Litomyšl 1991

1. d4 ♘f6 2. ♘f3 g6 3. ♙g5 ♙g7 4. ♘bd2 c5 5. e3 b6 6. c3 0-0 7. a4 (7. Sd3 Sa6 8. Sxa6 Jxa6 9. De2 Dc8 10. 0-0 Db7 11. e4 cxd4 12. Jxd4 d6 13. f4 Jc5 14. Vae1 Vae8 15. Kh1 Jfd7 16. Sh4 a6 17. J4f3 b5 18. e5 dxe5 19. fxe5 Dd5 20. c4 Dd3 21. cxb5 axb5 Braga – Kouatly (Manila ol 1992); 7. Sxf6 Dxf6 8. Je4 Sg7 9. dxc5 Ja6 10. cxb6 Dxb6 11. Db3 Vb8 12. Dxb6 Vxb6 13. 0-0-0 d6 14. Jd4 Jc5 15. Jxc5 dxc5 16. Jb3 Se6 17. Jxc5 Sxa2 18. Jd7 Sb3 19. Vd2 Va8 20. Jxb6 axb6 21. Kb1 Sf6 22. Sb5 Se6 23. Kc2 Va5 24. Sd7 Sc4 25. Vhd1 Va2 26. Sc6 e6 27. Vd7 b5 28. Vb7 1 : 0, Cvitan – Forster (SUI-cht 1995)) 7. ... ♙b7 8. a5 d5 (8. ... cxd4 9. exd4 bxa5 10. Jc4 d6 11. Jxa5 Db6 12. Jxb7 Dxb7 13. Sc1 Jbd7 14. Sa6 Dc7 15. 0-0 Jb6 16. Ve1 Vab8 17. Sf1 Jfd5 18. De2 e6 19. Da6 Vb7 20. Da5 Jd7 21. Dxc7 Vxc7 22. Sd2 Vb8 23. Va2 Backwinkel – Kassebaum (1993)) 9. axb6 ♚xb6 10. ♚b3 (10. dxc5=) 10. ... ♘bd7 11. h3?! (11. Se2) 11. ... h6 12. ♙f4 ♘e4 13. ♚c2 ♚fc8 14. ♙d3 (Bílý sehrál zahájení dost ledabyly a daroval mi už výhodu. V následující zápletce se mi ji podařilo vystupňovat. Úder v centru proti neukrytému králi je známý motiv, který padne často do oka sám. Další možnosti nebylo třeba hledat. Doporučuji pravidlo: PROVĚŘ PRVNÍ NÁPAD!) **14. ... cxd4 15. exd4 (15. Jxd4? e5—+) 15. ... e5! 16. ♙xe4 (16. Se3! Jxd2 17. Dxd2 e4 18. Je5 Jf8! (18. ... Jxe5 19. dxe5=) 19. Se2 h5± × Je5; 16. Jxe5 Jxe5 17. Sxe4 Jc6 18. Sd3 Jxd4 19. Dc1 Je6±) 16. ... exd4! (16. ... exf4 17. Sd3 Ve8+ 18. Kd1±; 16. ... dxe4 17. Jxe5 Jxe5 18. dxe5±) 17. ♘xd4 (17. Sd3 dxc3—+) 17. ... ♙xd4 18. ♙d3 ♙xf2+ 19. ♙f1 ♘c5 20. ♘f3? (20. Sxh6 Jxd3 21. Dxd3 a5—+) 20. ... ♘xd3 21. ♚xd3 a5 0 : 1.**

ČEREVATĚNKO – OBŠÍVAČ
Frýdek–Místek (op) 1997

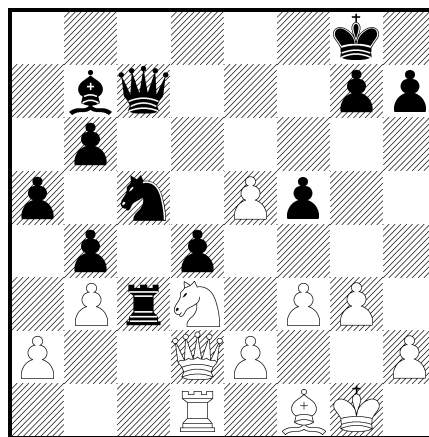
Chyby v jedné z vlastních partií bych spojil s pravidlem KDY POČÍTAT A KDY NE!?! **1. e4 c5 2. ♘f3 ♘c6 3. d4 cxd4 4. ♘xd4 ♘f6 5. ♘c3 d6 6. ♙g5 ♙d7 7. ♚d2 ♘g4?! (Rozhodně nedoporučuji převzít do trvalého repertoáru.) 8. ♘db5!?!N (8. h3 — uvádí encyklopedie. Nepříjemné překvapení. K rozumnému pokrytí pěšce d6 příliš na výběr nemáme.**

Ale přesto, jak se rychle dobrat ke správnému tahu? Mně to v partii trvalo až příliš dlouho: Zaujalo mě „aktivní“ 8. ... Da5. Začal jsem propočít varianty, která mě na první pohled znepokojovala 9.b4!?. Dlouhé minuty jsem se snažil najít hratelnou variantu po 9. ... Jxb4 10. Vb1. Marně – bílý má za pěšce silnou kompenzaci. Jak se tady dalo ušetřit času a sil? Vzhledem k bezprostředním hrozbám 9. Jxd6 a 9. Jd5 jsou možnosti černého omezené a varianty jsou jednoduché. Nejlepší metodou propočtu je tu VÝČET MOŽNÝCH KANDIDÁTŮ A ELIMINACE SLABÝCH TAHŮ. Tahy 8. ... Db8, 8. ... Db6 a 8. ... Sc8 je možné vyřadit pro 9. Jd5, 8. ... Da5 nevychází a tah 8. ... f6 je hodně nevzhledný. Zbývají 8. ... Se6 a 8. ... Jf6. Výběr mezi nimi byl více věci vkusu než propočtu. V dané pozici NEBYLO CO POČÍTAT! Dlouhé hledání argumentu pro 8. ... Da5 bylo ztrátou času. 8. ... ♗e6 (8. ... f6 by nezahrál ani poziční terorista; 8. ... Da5 9. b4!? Jxb4 10. Vb1 ♞ (10. h3; 10. Se2) 9. h3 ♗ge5 10. ♗d5 ♞c8 11. f4 h6 12. fxe5 hxg5 13. exd6 exd6 14. 0-0-0 a6 15. ♗bc3 ♗e5 16. ♖b1 g6 17. ♗e2 ♗g7 18. ♗e3 (Pro mě podruhé kritická pozice v partii. Znovu je tu konkrétní hrozba braní pěšce d6 a znovu několik tahů kandidátů. A. Dokončit vývin za cenu pěšce 18. ... 0-0. B. Krýt pěšce 18. ... Vc6. C. Zahájit protihru na dámském křídle 18. ... Da5.

A. Možnost 18. ... 0-0 by se mi líbila, kdyby bílý musel obět pěšce přijmout: 19. Dxd6 Dxd6 20. Vxd6 Vfd8 21. Vhd1 Vxd6 22. Vxd6 Jc6 dává černému bohatou kompenzaci. Problém je ovšem v rychlém nástupu na královském křídle při dominantním postavení jezdce v centru: Jc3-d5, Dd2-e1, h3-h4.
 B. Možnost 18. ... Vc6 je logická, ale po 19. Jcd5 stojím před stejným problémem.
 C. Podruhé v partii bych rád hrál Dd8-a5! Výměna dam po Jc3-d5 černému vyhovuje, zbývá tedy jen prověřit pokračování 19. Dxd6. Nabízí se 19. ... Vxc3. Prověřoval jsem i 19. ... Jc6 i 19. ... Sf8.) 18. ... ♞a5? (18. ... 0-0 19. Dxd6 (19. Jcd5 f5!?) 19. ... Dxd6 20. Vxd6 Vfd8 21. Vhd1 Vxd6 22. Vxd6 Sf8 ♞) 19. a3? (NEBÝT LÍNÝ A NEBÁT SE platí i pro soupeře! Podle rychlé odpovědi můj propočít bílý vůbec neověřoval — a tady by se mu to vyplatilo! Od tohoto tahu už zůstane iniciativa u černého. 19. Dxd6! Vxc3 (19. ... Jc6 20. Jc4!; 19. ... Sf8 20. Sb5+! Jc6 21. De5+-) 20. bxc3? (20. Jd5! Sxd5 21. Vxd5 Dc7 (21. ... Vc6 22.

Sb5! axb5 23. Vxe5+ Sxe5 24. Dxe5+ Kd7 25. Vd1+-; 22. bxc3 Dxd6 23. Vxd6±) 20. ... Jc6! (20. ... Dxa2+? 21. Kc1±) 21. Jd5 Se5+-) 19. ... ♞c6 (19. ... Vxc3?! 20. Dxc3 Dxc3 21. bxc3 by černému plnou kompenzací nedalo.) 20. ♞hf1 ♗d7 21. ♗cd5 ♞xd2 22. ♞xd2 ♗c5 23. ♗f3 ♗e5 24. ♞e1 ♖f8 25. c3 ♗g7 26. ♖a2 a5 27. ♗c2 ♗a4 28. ♗d4 ♗xd5+ 29. exd5 ♞cc8 30. ♗b3 ♞a8 31. ♗d4 ♗c5 32. b3 ♞ac8 33. a4 f5 34. c4 ♖f6 35. ♗b5 ♞h4 36. ♞dd1 ♞f4 37. ♖a3 g4 38. hxg4 fxg4 39. ♗e2 ♗g5 40. b4 axb4+ 41. ♖xb4 ♞f2 42. ♗f1 ♞b2+ 43. ♖a5 ♗d7 0 : 1.

UBILAVA – PSACHIS
 Soči 1984

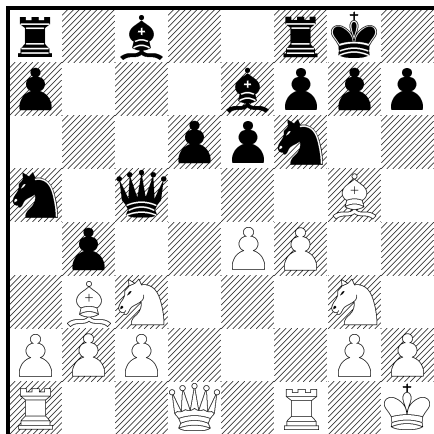


ČNT

L.Psachis komentuje svůj propočít: „S pozicí jsem byl velmi spokojen a začal vybírat nejrychlejší cestu k výhře.“ 26. ... ♗e6? („Nabízí se 26. ... Jxd3 27. exd3 Dxe5, ale už se mi nelíbí varianta 28. Ve1 Df6 29. Df4 a hrozí jak 30. Db8, tak i 30. Ve5. Možná bude dobré zkusit 27. exd3 Dxe5 28. Ve1 Vc2; rychle zjišťuji, že 29. Dxc2 Dxe1 30. Dc4+ a 31. Dxd4 černému nic zvláštního nedává. Zkusím něco jiného: 27. exd3 Sxf3 Rychle nacházím 28. Ve1 Sb7 29. Dg5 Dc6 30. Dd8+ Kf7 31. e6+ Kg6! a výhra není daleko. Ale intuitivně se mi něco nelíbí a začínám poslední variantu prověřovat. S úžasem vidím, že místo výhry po 32. Ve4!! fxe4 33. e7 jednoduše prohrávám! Možná se dá varianta ještě vylepšit ve 29.tahu: 27. exd3 Sxf3 28. Ve1 Sb7 29. Dg5 Dd7, ale tehdy přijde 30. Sg2! Sxg2 31. e6! a všechno se znovu komplikuje.“) 27. ♗f4 (Složitost situace přivedla černého až k časové tísní, kde se dopustil řady chyb.) 27. ... ♞c2? (Nedostatek času se začíná projevat. Lepší bylo 27. ... Dxe5 28. Jxe6 Dxe6 29. Dxd4 h6.) 28. ♞d3 ♗xf4 29. gxf4 ♞xa2 30.

♖xd4 h5 31. ♕h3! ♕a6? 32. ♖d5+ ♔f8
 33. ♖a8+ ♔f7 34. ♕xf5 (Vyhrávalo i 34.
 Dxa6.) 34. ... ♖c5+ 35. ♔h1 ♕b5 36. ♖d8
 g6 37. ♖f6+ 1 : 0.

FISCHER – BENKÖ
 1959



BNT

Ve své knize „Jak se stát velmistrem“ uvádí Kotov následující pozici jako příklad velmi SLOŽITÉHO PROPOČTU.

Jistě vás napadne — Dají se všechny ty varianty spočítat za šachovnici?! Pro většinu smrtelníků platí, že zřejmě ne. Ovšem jestli chcete tah jako e4-e5! zahrát, musíte alespoň hlavní varianty objevit (na základě TAHŮ-KANDIDÁTŮ) a spočítat.

Pro následující propočítání by mohlo platit pravidlo: NEBÁT SE A NEBÝT LÍNÝ. Podívejte se, jak si v propočtu vedl Boby Fischer:

„Ustoupit jezdcem c3 je špatné, je třeba hrát 1. e5. Co se potom stane? Projdu následující možné odpovědi:

I. 1. ... Jxb3, II. 1. ... bxc3 a III. 1. ... dxe5. Má černý ještě jiné tahy? Ne.“ 1. e5! dxe5 (Varianta III.)

1. ... bxc3 (Varianta II. Jak dál? Je potřeba vzít na f6.) 2. exf6 Sxf6 (2. ... gxf6 je špatné kvůli prostému 3. Sh6 f5 4. Jh5 s hrozbou Dd1-e1-g3.) 3. Sxf6 gxf6 4. Je4 Df5 5. Jxd6 Dc5 (5. ... Dg6 6. Vf3 Kh8 7. Vg3 Dh6 8. Dg4 Dg6 9. Dh4+-) 6. Dg4+ Kh8 7. Dh4 Dxd6 8. Dxf6+ Kg8 9. Vad1 Dc5 10. Vf3 Ve8 11. Vd8 Sb7 12. Vg3+ Kf8 13. Dh8+ Ke7 14. Dxe8+- — Braní na c3 černému nevychází.

1. ... Jxb3 (Varianta I.) 2. exf6 gxf6 (2. ... Sxf6? 3. Jce4) 3. Sh6 Nejjednodušší — hrozí

mat na g4 a černý prohraje. — Braní na b3 je špatné.

2. ♕xf6 gxf6

2. ... bxc3 3. Je4 Db4 4. Dg4 Sxf6 5. Jxf6+ Kh8 6. Dh4 h6 7. Jg4→ a hrozba Jxh6! dává bílému silný útok;

2. ... Sxf6 3. Jce4 De7 (3. ... Dd4 4. Jxf6+ gxf6 5. Dg4+ Kh8 6. Vad1 Dxb2 7. Jh5 Vg8 8. Vd8+-) 4. Jh5 Kh8 5. Jexf6 gxf6 6. fxe5 fxe5 7. Jf6+- s nevyhnutelným Dd1-h5;

3. ♖ce4 ♖d4 (3. ... Dc7 4. Dg4+?! (4. Jh5! f5 5. Jhf6+ Kg7 6. Dh5! Sxf6 (6. ... h6 7. Vf3 Vh8 (7. ... fxe4 8. Vh3 Vh8 9. Je8+!+-) 8. Vg3+ Kf8 9. Dxb6+! Vxb6 10. Vg8♯) 7. Jxf6 h6 (7. ... Vh8 8. Dg5+ Kf8 9. Dh6+ Ke7 10. Dh4 Kf8 11. Jxh7+-) 8. Vf3 Vh8 (8. ... Kxf6 9. Dh4+ Kg7 10. Vg3+ Kh7 11. Vh3+-) 9. Je8+! Vxe8 10. Vg3+ Kf8 11. Dxb6+ Ke7 12. Dh4+ Kf8 (12. ... Kd6 13. Vd3+ Kc6 (13. ... Kc5 14. Sa4 (s ideou 15. Df2+)) 14. Sa4+ Kb7 15. Sxe8+- s velkou materiální výhodou bílého.) 13. Vh3! Dd8 14. Dh6+ Ke7 15. Dg5+- — získává dámu.) 4. ... Kh8 5. Dh4 Vg8 6. Jxf6 Vg7 7. Dh6 Sb7 a černý se docela úspěšně drží.) 4. ♖h5! (Velmi silný tah. Proti hrozbě Dh5-h6 a Jg3-h5 není obrany.) 4. ... ♖xb3

4. ... exf4 5. Jf5! exf5 6. Vxf4 Dxe4 7. Vxe4 fxe4 8. Dxa5+-;

4. ... Kg7 5. Vad1 Dxb2 6. Dh4 Sb7 7. Jxf6+-;

4. ... Kh8 5. Dh6 Vg8 6. Jxf6+-;

5. ♖h6! exf4 (5. ... f5 6. c3! bxc3 7. bxc3 Db6 8. Jh5+-) 6. ♕h5 f5 7. ♖ad1! ♖e5 8. ♕ef6+ ♕xf6 9. ♕xf6+ ♖xf6 10. ♖xf6 Zkusíte nakreslit strom propočtu všech variant? 1 : 0.

Zrození kombinace

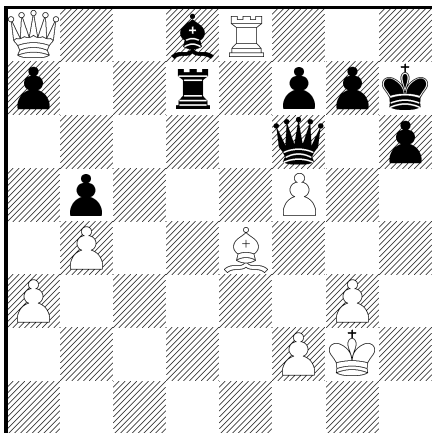
Na 4 příkladech se pokusíme objasnit, jak vlastně vznikají šachové kombinace.

STOLTZ – TARTAKOWER

Úkol: Ohodnoťte pozici. Ukažte základní hrozby bílého a černého. Zamyslete se, jak se lze proti těmto hrozbám bránit.

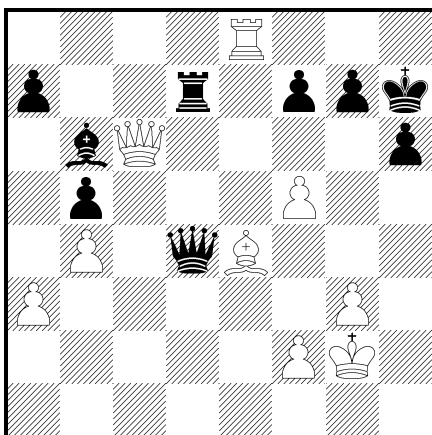
Odpověď: Bílý má slabý bod f2, na který může černý zaútočit tahy Vd2 a Dd4, popř. Sb6. Má se tedy bílý zaměřit na obranu a dobytí remízy?

Opravdový šachista se nikdy nesmíří s tím, že v pozici, kde jsou různé útočné možnosti, nelze vymyslet něco neobvyklého!



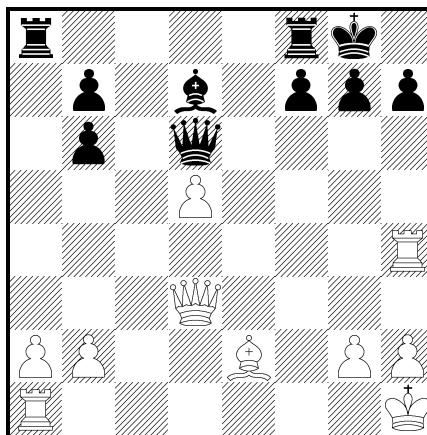
BNT

Hledáme tedy dál: černý má slabý bod g6 (a celou diagonálu b1–h7). Zkusme tedy tuto variantu: 1. ... Dd4 2. Dc6 Sb6 3. Dg6+! s matem. Jak ale dostat černou dámu z f6? Samozřejmě **1. ♖e6!** Ale po **1. ... ♜d4 2. ♜c6 ♘b6** se zdá, že reálnější hrozby má černý (bílý už neovládá 8. řadu). Pro bílého je dobré, že varianta je zdánlivě výhodná černému, protože zvyšuje pravděpodobnost, že do ní půjde. A až po našem tahu **3. ♜e8!!** zjistí (nebo začne tušit), že byl nachytán. Ale už nemá na vybranou. (Hrozí 4. Dg6!!)



3. ... ♜xf2+ 4. ♔h3 ♜f1+ 5. ♔h4 (Šachy dámou skončili, 5. ... h5 ani 5. ... g5 nepomáhá. Zbývá jen pokračování v partii.) **5. ... ♘d8+ 6. f6+ g6** (Bílý nemůže vzít věž pro mat — musí pokračovat v útoku.) **7. ♘xg6+! ♜xg6 8. ♜g8+!!** (Vyhrávající tah, nic jiného nevycházelo.) **8. ... ♔h7 9. ♜e4+ ♔xg8 10. ♜g4+ ♔f8 11. ♜g7+ ♔e8 12. ♜g8# 1 : 0.**

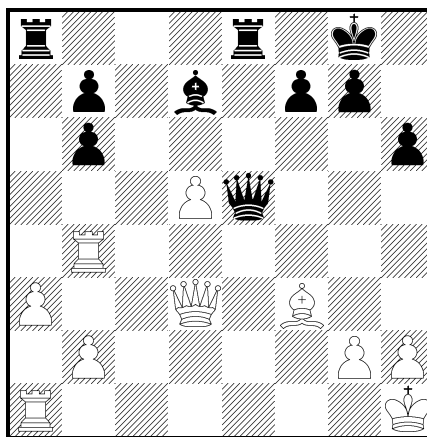
MIKENAS – BRONŠTEJN



ČNT

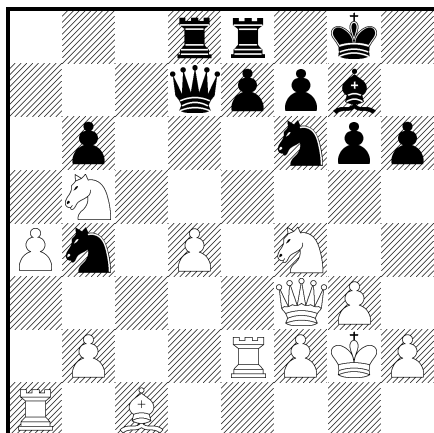
Otázka: Černému hrozí mat 1. tahem. Co byste mu doporučili? Má bílý také nějakou slabinu?

Odpověď: Samozřejmě nejsilnějším tahem černého bylo 1. ... f5 s kontrolou pole e4 a případným nástupem na královském křídle. Ale v tomto případě se bílý jistě nedomníval, že má šance na útok a hrál by opatrněji. Černý zahrál skromný tah **1. ... h6** a vsugeroval bílému roli útočníka a nalákal ho na následující variantu **2. a3** (Zbavuje se starostí s krytím pěšce — psychologicky platí, když on může h6, já můžu a3). **2. ... ♜fe8** (Aktivizace věže a nyní hrozí 3. ... De7. Bílý by chtěl hrát 3. Vb4, to však nejde a proto přišlo) **3. ♘f3** (Lepší bylo 3. Sf1.) **3. ... ♜e5** (Napadá b2, 4. ... De1+ nehrozí, a proto bílý odpovídá útočně) **4. ♜b4?**



(Tuto pozici již pravděpodobně znáte...) **4. ... ♜xa3!! 0 : 1.** Projevila se slabá první řada.

FUCHS – BRONŠTEJN



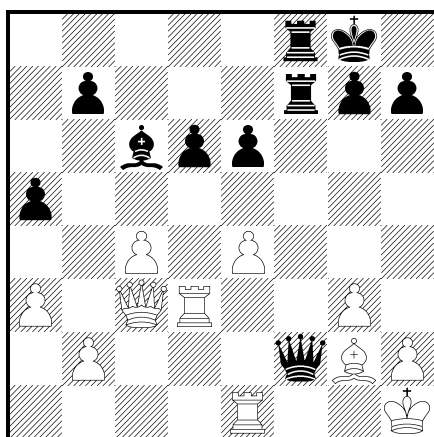
BNT

Otázka: Ohodnoťte pozici. Má černý nějaké hrozby? Doporučili byste bílému 1. Se3 nebo 1. Sd2?

Odpověď: Černý má pěšce méně, má však aktivní figury a bílý má pěšcové slabiny. Proto stojí černý lépe.

Bílý se domníval, že černý má v úmyslu 1. ... Df5 a obléhání pěšce d4. Proto zahrál 1. ♖e3?! (I po 1. Sd2 Jc2 s dalším Jxd4 stojí černý nádherně.) 1. ... g5 2. ♜h5? (Zde byla poslední možnost prodloužit si život tahem 2. Sd2.) 2. ... g4! 3. ♜xf6+ exf6! 4. ♖f4 ♜d5 Bílý nechtěl vrátit pěšce a podcenil taktické možnosti soupeře 0 : 1.

RUBINSTEIN – SPIELMANN
San Sebastian 1912



ČNT

Otázka: Ohodnoťte pozici. Navrhněte možnosti černého. Jaké pokračování byste zvolili?

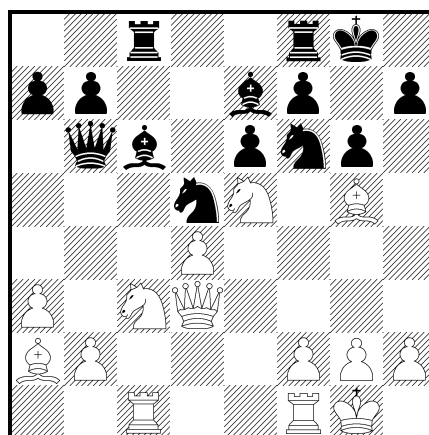
Odpověď: Pozice černého vypadá velmi přívētivě — ovládá f-sloupec, navíc má lepšího střelce. Visí mu však pěšec d6 a žádné hrozby

(kombinace) není vidět. Co tedy hrát? 1. ... Vd8? je chyba pro 2. Dxa5, rovněž 1. ... b5? 2. Vxd6 nemůže černého uspokojit. Zbývá tedy 1. ... ♖c5 s možnou variantou 2. b4 De5 3. Dxe5 dxe5 4. b5 Se8 5. Vd6 Vc7 s nejasnou hrou. Projděme poslední variantu ještě jednou, nenařadá vás něco? Samozřejmě! Podívejme se na průběh partie. 2. b4? (Brání poziční hrozbě 2. ... a4, nutné však bylo 2. Dd4 s jen mírnou převahou černého.) 2. ... ♙xe4! 3. ♚xe4 ♚f1+ 4. ♙xf1 ♚xf1+ 5. ♙g2 ♖f2+ 6. ♙h3 ♚h1 7. ♚f3 ♖xh2+ 8. ♙g4 ♖h5+ 9. ♙f4 ♖h6+ 10. ♙g4 g5 0 : 1. Takže nebuďte ve svých partiích líní a také hledejte skryté možnosti.

3. kapitola

Na závěr jsme pro vás připravili ještě tři testy, jejichž řešení najdete opět na konci tohoto článku (upozorňuji, že TEST 3 je určen pro hráče s minimálně 1. VT).

TEST 1



BNT

Úkol: Zhodnoťte pozici a navrhněte pokračování bílého.

TEST 2 – VÝBĚR TAHU

1. e4 e5 2. ♜f3 ♜c6 3. d4 exd4 4. c3 dxc3 5. ♜xc3 ♙b4 6. ♙c4 d6 7. 0-0 ♙xc3 8. bxc3 ♜f6 9. ♖c2 ♖e7

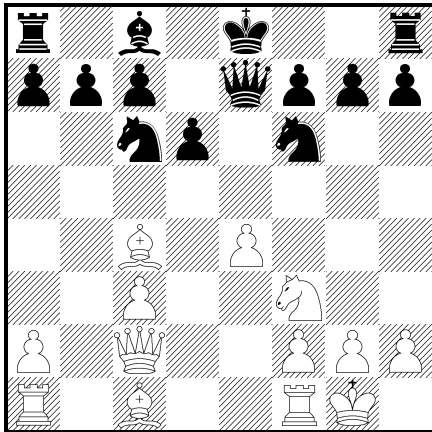


Diagram 1. Úkol: Vyberte tah za bílého.

10. ♖a3 0-0 11. ♜ae1 ♞d7

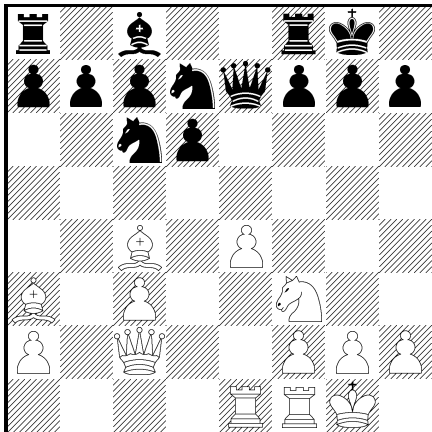


Diagram 2. Úkol: Nalezněte nejsilnější pokračování za bílého.

12. e5 ♞dxe5 13. ♞xe5 ♞xe5 14. f4

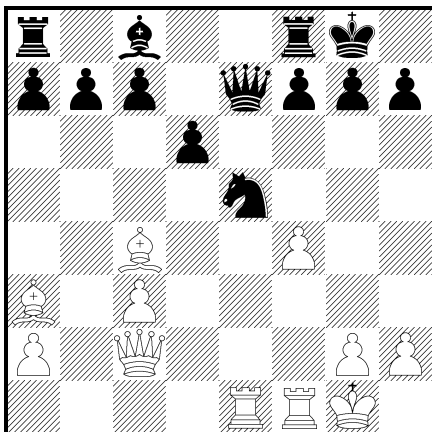


Diagram 3. Úkol: Navrhňte tah za černého a doložte variantou.

14. ... ♜h4 15. ♜xe5 dxe5 16. ♞xf8 ♞xf8

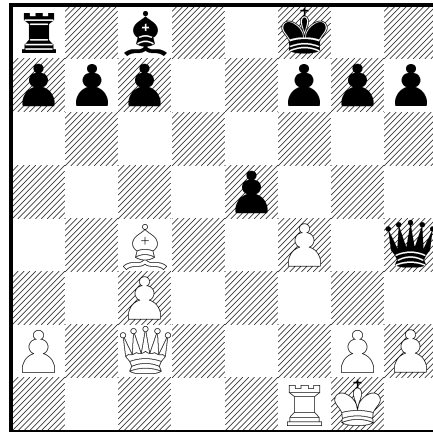


Diagram 4. Úkol: Bílý obětoval už 2 pěšce za náskok ve vývinu. Dokážete teď za něj najít nejsilnější pokračování?

17. ♜e4 ♞d7 18. ♞xf7 g6 19. ♞e6 ♞e7
20. ♞xd7 ♞xd7 21. ♜d1+ ♞c8 22. ♜d5
1 : 0.

TEST 3 – PROPOČET VARIANT A VÝBĚR TAHU.

1. ♞f3 ♞f6 2. g3 g6 3. ♞g2 ♞g7 4. c4 0-0
5. 0-0 d6 6. d4 ♞bd7 7. ♞c3 e5 8. e4 exd4
9. ♞xd4 ♜e8 10. ♜e1 ♞g4

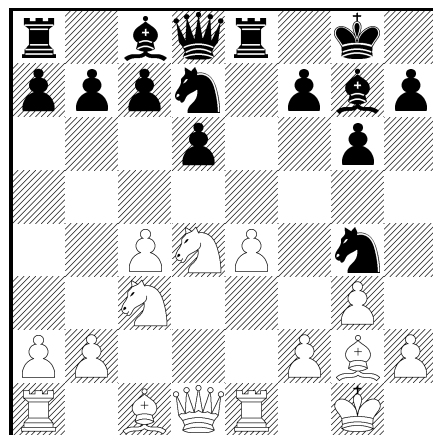


Diagram 1. Úkoly: 1. Najít tahy kandidáty 2. Ocenit pokračování 11.Jdb5. 3. Vybrat tah a zdůvodnit

11. f3 ♞ge5 12. b3 ♞c5 13. ♞e3

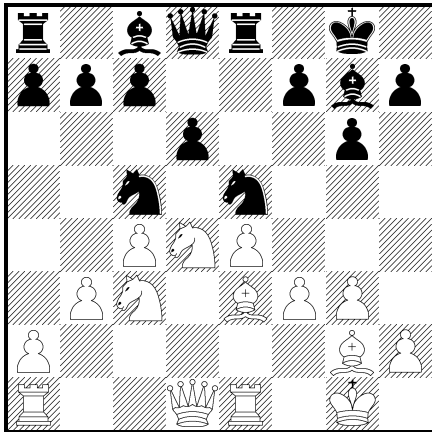


Diagram 2. Úkol: Najít nejlepší pokračování
13. ... f5 14. ♖d2 fxe4 15. ♔g5

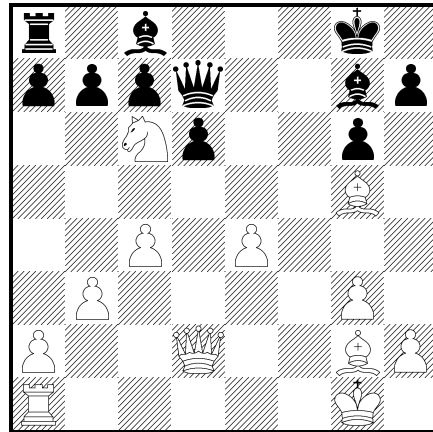


Diagram 5. Úkol: Ocenit důsledky 19. ...Sxa1 a na základě toho vybrat tah
19. ... ♖xc6 20. e5 ♖c5+ 21. ♔h1

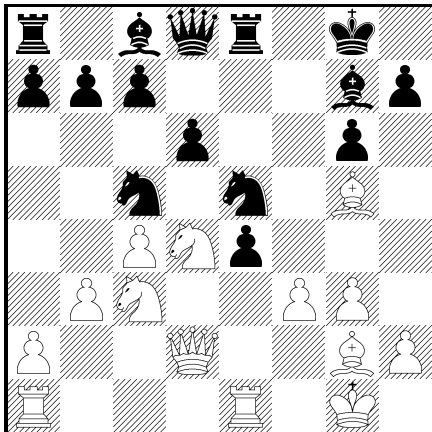


Diagram 3. Úkoly: 1. Najít tahy kandidáty 2. Vybrat tah a zdůvodnit
15. ... ♖d7 16. ♗xe4 ♗xe4 17. ♖xe4

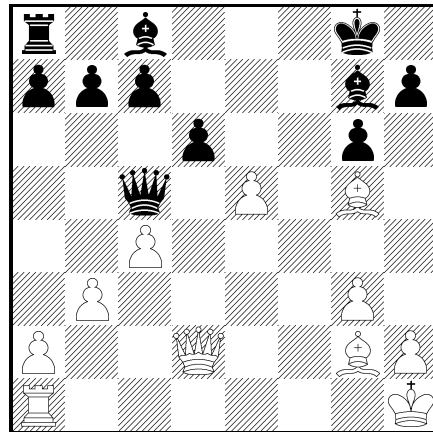


Diagram 6. Úkol: Vybrat tah
21. ... ♔e6 22. ♗xb7 ♖f8

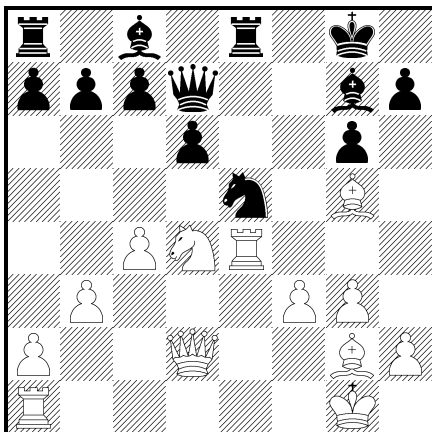


Diagram 4. Úkol: Vybrat tah
17. ... ♗c6 18. ♗xc6 ♖xe4 19. fxe4

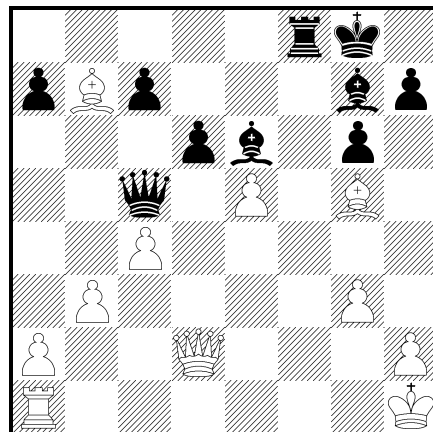


Diagram 7. Úkol: Vybrat tah mezi 23. Ve1 a 23. Se3
23. ♔e3 ♖xe5 24. ♖e1

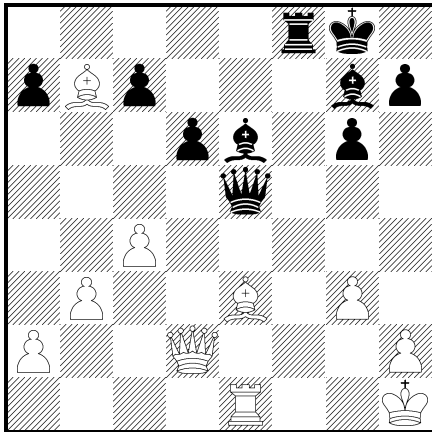


Diagram 8. Úkol: Vybrat tah

24. ... ♖c3 25. ♔g2 ♚xd2+ 26. ♙xd2
 ♙d4 27. ♙f4 ♚f7 28. ♙h6 ♚b8 29. ♙c6
 ♙f6 30. ♙e3 a6 31. ♙d2 ♚b6 32. ♙f3
 ♚b8 33. ♙a5 ♙d8 34. ♚f1 ♚g8 35. ♙c6
 ♙f7 36. g4 ♙e7 37. ♚g3 ♚d8 38. ♚d1
 ♙f6 39. h4 ♙e5+ 40. ♚g2 ♚c8 41. g5±.

Řešení úkolů a testů

I 1. Vxh7+ Kxh7 2. Dh5+ Kg8 3. Vxe6+-.

II 1. Sxe6 Sxf3 2. Dg6+! Kh8 3. Dh6+ Jh7 4.
 Sf5+- (3. ... Kg8 4. Dxc5+ Kh8 5. Dh6+
 Kg8 6. Ve5+-).

III 1. Vxe5! Dd8 2. Je6!!+-.

IV 1. ... Jxc4 2. Jxc4 Sxd5 3. Dxd5 Ve1!+-.

V 1. Jxf7 Vxf7 2. Vhe1 Kf8 3. Sb4+ c5 5.
 Sxc5+-.

VI 1. b4! Dxb4 2. Vab1 Dxc4 3. Se2 Dc2 4.
 Sd3+-.

VII 1. ... V8xd5! 2. exd5 e4! 3. Df5! Vc4!! 4. c3
 bxc3! 5. bxc4 Db6+ 6. Kc1 Db2+ 7. Kd1
 c2+-.

VIII 1. Sxg6 Vxg3 2. Sxh7+ Kxh7 3. Kxg3!
 Vc3 4. f3 Kg8 5. Dh4! Vc4 6. Dh5+-.

IX 1. Sxh6 gxh6 2. g7 Se7 3. Vxe5! dxe5 4.
 Db3+ Kh7 5. Df7+-.

X 1. Dxh6+ Kxh6 2. hxg6+ Kg7 3. Vh7+ Kg8
 4. gxf7+-.

XI 1. Dxc7+-.

XII 1. Vf6! a nyní jsou možné tři odpovědi

a) 1. ... gxf6 2. Sxh7+ Kxh7 3. Jg4 Df8
 4. Jf6+ Kh8 5. Vf1 Dg7 6. Vf4 Dg5 7.
 Vg4! Dc1+ 8. Kh2 9. h4!+-;

b) 1. ... Jxf6 2. exf6 gxf6 (2. ... Vd7 3.
 fxg7 Kxg7 4. Jg4 Dh8 5. De5+ Kg8 6.
 Jf6+-) 3. Dxh6 f5 4. Jg4+-;

c) 1. ... Df8 2. Vf4 Sd7 3. Jg4! Se8
 4. Jf6+! (f-pěšce je třeba ucpat) 4.
 ... Jxf6 5. exf6 Vc7 6. fxg7 Kxg7 7.
 De5+-.

XIII 1. Sxh6! gxh6 2. Jxh6+ Kf8 (2. ... Kg7
 3. Jxf7!+-) 3. Jg5! Jxh5 4. Dh7! Sxg5+ 5.
 Kb1+-.

XIV 1. d7! Jexd7 2. Dxf7+ Kh8 3. Sh6! Vxe1+
 4. Vxe1 Sd4+ (4. ... Sxh6 5. Ve7+-) 5. Kh1
 Dd8 6. Ve7 Dg8 7. Dxc8+ Vxc8 8. Sxg8
 Kxg8 9. Se3 Sf6 10. Sxc5 Jxc5 11. Vc7! b6
 12. a5!+-.

XV 1. ... Vxe3! 2. fxe3 Dh4! 3. h3 (3. g3
 Sxg3!+-) 3. ... Sxh3 4. Sf3 Dg3 5. De2 Jh4
 6. Jd4 Dh2 7. Kf1 Jxg2 8. Df2 Jf4+-.

XVI 1. e5! (otevívá dráhu střelci) 1. ... Sxe5 2.
 Vh8+!+-.

XVII 1. Sxg6! hxg6 2. Vd7

a) 2. ... Db6 3. Sxg7 Kxg7 4. Vxf7+-;

b) 2. ... De5 3. Sxg7 Dh5 4. Dxh5 gxh5
 5. Sxf6+-;

c) 2. ... Dc8 3. Je4! Jh5 4. Dxh5! Dxd7
 5. Jxf6+ Kh8 6. Dh4!+-.

XVIII Následující pozice je příkladem na
 propočítání DLOUHÉ FORSÍROVANÉ
 VARIANTY. 1. Jxe4 Dxe4 2. Sd3 Db4+ 3.
 Dxb4 Jxb4 4. Sxh7+ Kh8 5. Sb1+! Kg8 6.
 Vc4 a5 (6. ... Jc6 7. Sh7+ Kh8 8. Sc2+!
 Kg8 9. Vch4 g6 (9. ... f5 10. Sb3+) 10.
 Vh8+ Kg7 11. V1h7+ Kf6 12. Vxf8+-) 7.
 Sh7+ (7. Vch4 f5! 8. Vh8+ Kf7 9. Vxf8+
 Kxf8 10. Vh8+ Kf7=) 7. ... Kh8 8. Sf5+!
 Kg8 9. Vch4 g6 10. Vh8+ Kg7 11. V1h7+
 Kf6 12. Vxf8 gxf5 13. Vhh8+-.

XIX Další příklad na propočítání dlouhé varianty.
 1. Sxg6 fxg6 (1. ... hxg6 2. Vxf7 Kxf7 3. Jc5
 Sf8 (3. ... Vf8 4. Vf1+ Ke8 5. Dxc6+ Kd8
 6. Jxe6+-) 4. Vf1+ Kg8 5. Dxc6+ Sg7 6.
 Vf7+-) 2. Dh3 Sd7 3. Vf7 Kxf7 4. Dxh7+
 Ke8 5. Dg8+ Sf8 6. Vf1 Kd8 7. Dxf8+ Se8
 (7. ... Kc7 8. Dd6+ Kb7 9. Db6#) 8. Sb6+

Kd7 (8. ... Vc7 9. Jc5+–) 9. Vf7+ Sxf7 10. Dxf7+ Kc6 11. Jd4#. Díky tomu, že má varianta forsírovaný průběh bez rozvětvení, dá se propočítat přesně až do vítězné pozice.

XX 1. ... Jf5+ 2. Kd3 Vxc3+ 3. Kxc3 Je3–+.

XXI 1. f6! exf6 2. Je5+!! Sxe5 3. Ke4+–.

XXII 1. Vg5!!

a) 1. ... hxg5 2. h6 b2 3. h7 b1D 4. h8D+ Ka2 (4. ... Db2+ 5. Dxb2+ Kxb2 6. fxg5+–) 5. Da8+ Kb2 6. Dxb7+ Ka1 7. Dxb1+–;

b) 1. ... b2 2. Vxf5 b1D 3. Va5+ Kb2 4. Vb5+–+–.

XXIII 1. Va5! Sg1+ (1. ... Dxa5 2. Sxd4+–) 2. Kh1 Df2 3. Dd1! Ve1 4. Va8+ Se8 5. Sd4!! Dxc3 6. Vxe8+ Vxe8 7. Sxg1 1/2 : 1/2.

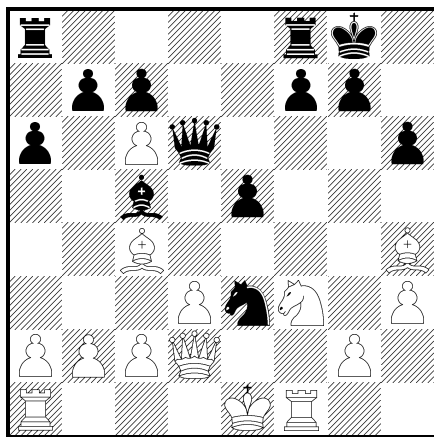
XXIV Zpátky černý nemůže, a proto musíme propočítat tři možnosti:

a) 1. ... Jxf2 2. Se3 Sxe3 3. Dxe3 Dxc4 4. Vxf2 Vxf2 5. Dxf2=;

b) 1. ... Vxf2 2. Vxf2 Sxf2 (2. ... Jxf2 vede k předešlé variantě) 3. Kf1 Df7 4. hxg4 Se3#;

c) 1. ... Sxf2 (tak se hrálo v partii) 2. Kh1 e4! 3. hxg4 Dg3! (se zdánlivě nekrytelným matem) 4. De3!! (a je na černém, aby hledal záchranu) 4. ... Vf3!! 5. Vf2! Sxg4 6. gxf3 Sxf3+ 7. Vxf3 exf3 8. Sf1 Dh4=.

XXV Ano. 1. ... Jg4 2. Jd5 (2. Jd1 Se6= nečiní černému problémy) 2. ... Se6 3. h3 Sxd5 4. exd5 Je3 5. dxc6



5. ... e4!! (5. ... Jxf1 je výhodné bílému — nyní však černý drží bílého krále v centru, je napadená věž a jezdec a po jeho ústupu má černý dobrou kompenzaci. Není proto divu, že bílý směřuje do koncovky.) 6. dxe4 (6. cxb7 vede jen k přehození tahů.) 6. ... Jxc4 7. Dxd6 cxd6! 8. cxb7 Vab8 9. Šf2 (Hrozilo Je3.) Jxb2 10. Sxc5 dxc5 11. Vb1 Vxb7 s výhodnou koncovkou pro černého. Navíc bílý byl značně otrěsen a takřka nekladl odpor.

XXVI 1. Ve2 Dg8 2. Jg7!!+–.

XXVII 1. Da4+ Kb1 2. Db3+ Kc1 3. Db2+ Kd1 4. Db1+ Ke2 5. Db7!!+–.

XXVIII 1. Sh5 Sxc7 2. Vxf7+ Kd8 3. Vxc7 Vg8! 4. Vc4! Vg5+ 5. Ke6 Vxh5 6. h4!!+–.

TEST 1

Porovnejte si své řešení s řešením mistra světa A. Alechina. Komentář k diagramu z partie Groot – Scholtens, Amsterdam 1936

A. Alechin komentuje pozici takto:

„Na první pohled připomíná pozici z partie Botvinnik – Vidmar, Nottingham 1936. Má společné prvky: postavení dámy na d3, stejné zahájení — přijatý dámský gambit. V průběhu půl hodiny bych vám mohl logickou cestou rekonstruovat tahy, které přivedly k této pozici.

Pěšec na b2 je napaden? Nebo to není významné? Podívejme se jaké protimožnosti má bílý. Jaké tahy si zaslouží pozornost?

Propočítejme 1. Sxd5.

1. ... Sxd5 není dobré.

1. ... Jxd5 není dobré.

Zůstává 1. ... exd5 a pozice jezdce na f6 je oslabena. Může následovat 2. Jg4 nebo 2. Jxc6 a 3. Ve1. Možné je i 2. Df3. Výborně, v každém případě 1. Sxd5 je nadějný tah.

Podívejme se na jiné možnosti:

1. Jg4 nevypadá moc dobře.

Možná 1. Jxd5. Pak 1. ... Jxd5 2. Sxd5 Sxg5 s bohatými možnostmi brání, ale na první pohled to nevypadá perspektivně.

V případě 1. Jxc6 je na první pohled třeba hrát 1. ... bxc6 a jezdec na d5 je silnější, což není dobře. V každém případě tady bílý malou výhodu má — tlak na pěšce c6 a dvojice střelců, tj. velmi perspektivní. Ale pozice slibuje víc.

Jsou ještě nějaké jiné silné tahy kromě 1. Sxd5? 1. Sxd5 je velmi silné, to je vidět. Ještě bych

prověřil další možnosti, ale v případě omezeného času v partii bych zahrál 1.Sxd5.“

Alechin spotřeboval na propočtení variant a výběr tahu 9 minut.

TEST 2

(Jde o partii Deev – Kolvev z roku 1987.)

Diagram 1. Nejsilnější tah je 10. Sa3! Bílý připravuje rychle otevření hry po e4–e5.

Diagram 2. Snaha odvrátit e4–e5, ale přesto 12. e5!

Diagram 3. Zdá se, že vazba Je5 je smrtelná. Ale je vše tak jednoduché? 14. ... Dh4! Na přirozené 15. g3 následuje 15. ... Dg4! 16. Se2 Dg6! a u černého je všechno v pořádku.

Diagram 4. 17. De4! Hrozí 18. Sxf7! Kxf7 19. fxe5. Po 17. ... Sd7 (17. ... De7 18. fxe5 Se6 19. Dxb7 Ve8 20. Sxe6 Dxe6 21. Dxc7±) 18. Sxf7! Sc6 19. Sd5 Sxd5 20. fxe5+ bílý vyhrává, druhá možnost, tj. 18. .. g6, viz partie.

TEST 3

Řešení a komentáře k testu „Propočtení variant a výběr tahu“ z partie B. Larsen – L. Štejn.

Diagram 1. (po 10. ... Jg4):

Úkol 1.

Cíl — vyjasnit rozsah možností v pozici

Řešení: Jednou z odpovědí může být prostý výčet možností bez užšího výběru: 11. Je6, 11. f3, 11. f4, 11. h3, 11. Jdb5, 11. Jd5, 11. Dxc4, 11. Jc2. Optimální výběr kandidátů („užší výběr“) je

11. Dxc4 (nejpřirozenější tah)

11. h3 (zasluhující přednost bez propočtu)

11. Jdb5 (složitá odpověď, vyžaduje propočtení)

Tahy typu 11. f4, 11. Jc2, 11. f3 ukazují nedostatečný poziční cit v zahájení a dávají černému dobrou protihru po 11. ... c6, 11. ... Jc5 a 11. ... Jge5.

Úkol 2.

Cíl — Ověřit techniku propočtu nerozvětvené varianty se závěrečným hodnocením pozice

Řešení: Povrchní odpovědi je 11. Jdb5 a6? 12. Dxc4.

Neúplné řešení: 11. Jdb5 Jge5 12. Jd5 c6 13. Jbc7? cxd5 14. Jxe8 Dxe8 15. exd5.

Úplné řešení se správně realizovanou ideou je 11. Jdb5 jge5 12. Jd5 c6 13. Jxd6 cxd5 14. Jxe8 Dxe8 15. exd5.

Úkol 3.

Cíl — objasnit metodu výběru tahu v nevyjasněné pozici s různými možnostmi pokračování

Řešení: Výběr tahu se dá zúžit na 2 pokračování:

11. Jdb5 podložený uvedeným propočtem nebo 11. h3 bez nutnosti propočtu.

Diagram 2. (po 13. Se3)

Řešení: 13. ... f5! (14. exf5 Jed3 15. Ve2 Vxe3! 16. Vxe3 Sxd4–+)

Diagram 3. (po 15. Sg5)

Úkol 1.

Cíl — Ukázat umění vědět si rady v pozici, vyžadující propočtení složitých rozvětvených variant

Řešení: Existuje 5 (!) tahů kandidátů: 15. ... e3, 15. ... Jxc4, 15. ... Jed3, 15. ... Sf6, 15. ... Dd7.

Úkol 2.

Cíl — ukázat přístup „praktického myšlení“ — v dané pozici to je zamítnutí velmi lákavých, ale nevýhodných pokračování

Řešení: První 3 tahy kandidáty jsou aktivní pokračování, velmi lákavá, ale vyžadují přesný propočtení. Poslední 2 tahy jsou méně přitažlivé a má smysl se jimi zabývat, až když nás neuspokojí varianty ani jedné z předchozích. Uvádíme jen hlavní varianty:

I. 15. ... e3 16. De3 Jxf3 17. Dxf3 (zasluhuje pozornost 17. Jxf3) 17. ... Vxe1 18. Vxe1 Sd4 19. Kh1 Df8 20. Dd5 a bílý vyhraje.

II. 15. ... Jxc4 16. bxc4 Sxd4 17. Dxd4 Dxc5 18. Jd5 De5 19. Vad1! s hrozbou 20. Jf6 nebo 18. ... Je6 19. Df6! s výhodou bílého.

III. 15. ... Jed3 16. Sxd8 Sxd4 17. Ve3! s výhodou.

Z prvních 3 lákavých možností není ani jediná černému příznivá.

IV. 15. ... Sxf6 výměna důležitého černopolného střelce. Zbývá nejsilnější pokračování:

V. 15. ... Dd7!

Diagram 4. (po 17. Vxe4)

Cíl — prověřit vynalézavost a kombinační vidění

Řešení: Není vůbec jednoduché, přestože nevyžaduje zvlášť složitý propočtení. Motiv

kombinace — využití slabosti diagonály a1-h8 bude prověřovat zřejmě každý. Většina pokusů ale směřuje k 17. ... Jc6 nebo 17. ... c5. Správný tah 17. ... Jf7!! využívá ještě jeden motiv: odlákání bílé dámy. Úplná varianta na podporu řešení je: 17. ... Jf7!! 18. Sh3 (18. Vae1 Sxd4 nebo 18. Vxe8 Dxe8 19. Se3 c5 nebo 18. Vxe8 Dxe8 19. Vae1 Sxd4) 18. ... Vxe4! 19. Sxd7 Vxd4 a 20. ... Sxd7.

Diagram 5. (po 19. fxe4)

Cíl — prověřit techniku propočtu
Řešení: Vzhledem k tomu, že po 19. ... Sxa1 20. Je7 má černý 4 (!) ústupy, je užitečné nejprve eliminovat slabé možnosti:
20. ... Kh8? není dobré pro 21. Df4.
20. ... Kg7? pro 21. Df4 De8 22. Jd5 Df7 23. Jxc7! Dxf4 24. Sxf4 Vb8 25. Sxd6 a bílý má velkou výhodu.
Zbývající 2 tahy 20. ... Kf7 a 20. ... Kf8 umožňují černému ubránit se a vedou k remíze. Zkuste prověřit sami. Správný výběr tahu je 19. ... Sxa1.

Diagram 6. (po 21. Kh1!)

Cíl — prověřit disciplínu propočtu a cit pro protiútok
Řešení: — není příliš složité, vzhledem k tomu, že zahrnuje prověření několika krátkých variant.
Braní na e5: 21. ... Dxe5, 21. ... Sxe5 a 21. ... dxe5 vedou k výhodě bílého.
21. ... c6 není dobré pro 22. b4! Dxc4 23. Vc1 a 24. exd6.
21. ... Sf5 (s ideou 22. Sxb7? c6!) umožňuje bílému výhodně vyměnit dámy: 22. Dd5 Dxd5 23. Sxd5 Kh8 24. Sb7 s výhodou.
Nejsilnější je 21. ... Se6!

Diagram 7. (po 22. ... Vf8)

Cíl — zhodnocení pozičního citu
Řešení: Snaha bílého směřuje k eliminování aktivity černé dámy. Nabízí se přirozený, ale šablonovitý tah 23. Se3, který vypouští výhodu. Je třeba překonat psychologickou bariéru „hrozby“ Vf2. Správné řešení je 23. Ve1 Vf2 24. De3 Dxe3 25. Sxe3 Vxa2 26. exd6 cxd6 27. Sf4±.

Diagram 8. (po 24. Ve1)

Cíl — rozlišit sklony hráče ke složitým pozicím nebo naopak jednoduché hře a ověřit taktickou vynalézavost.
Řešení: Hráči se sklony k jednoduché hře budou navrhnout šablonovité 24. ... Dc3.

To vede k výhodě bílého, jak dokázal průběh partie.

K nalezení správného 24. ... Sh3! je třeba objevit ideu 25. Sxa7 c5!. Celá remízová varianta je složitější a delší: 26. Dd5 Kh8 27. Dxe5 Sxe5 28. Sg2 Sxg2 29. Kxg2 Va8=.

SHRnutí TESTU.

1. Pozice na diagramech 2, 4 a 8 slouží k prověření KOMBINAČNÍHO POSTŘEHU.
 2. Pozice 1, 2, 3, 5 a 6 prověřují POZIČNÍ CIT.
 3. TECHNIKA PROPOČTU VARIANT se zkoumá v pozicích 1,3,5,6,7 a 8.
 4. Orientace ve SLOŽITÝCH POZICÍCH KOMBINAČNÍHO TYPU (3 a 8) nebo POZIČNÍHO TYPU (1 a 7) je nejobtížnější kategorií.
- Tyto testy, stejně jako mnoho dalších příkladů, jsme čerpali z ruské šachové literatury. Ne-prohloupíte, budete-li činit také tak!